

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΜΕΣΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**1821-2021, 200 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ:
Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΜΙΑΣ ΚΟΜΒΙΚΗΣ ΕΠΕΤΕΙΟΥ.**

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΣΤΕΡΓΙΟΥ

ΑΜ: 4492

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΜΑΣΤΟΡΑ

ΑΜ: 4524

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

ΜΠΑΤΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

ΚΑΣΤΟΡΙΑ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2022

Περίληψη

Η παρούσα πτυχιακή εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος Προπτυχιακών Σπουδών του Τμήματος Επικοινωνίας και Ψηφιακών Μέσων του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας από τις φοιτήτριες Κωνσταντίνα Μάστορα και Δέσποινα Στεργίου υπό την επίβλεψη του Καθηγητή Μπάτου Παναγιώτη. Η εργασία έχει ως σκοπό να αναλύσει τον τρόπο διαχείρισης της επετείου μέσω της καταγραφής των πολιτιστικών εκδηλώσεων που έλαβαν χώρα το έτος 2021, τον πολιτιστικό πλούτο που δημιουργήθηκε, τους πολιτιστικούς φορείς που δραστηριοποιήθηκαν καθώς και την αποτύπωση των εντυπώσεων που άφησε στην Ελληνική κοινωνία ο εορτασμός της ιστορικής επέτειος των 200 χρόνων από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης.

Η πολιτιστική πολιτική που επιλέγει κάθε κράτος αποτελεί πρόκληση και αποσκοπεί σε συγκεκριμένους στόχους όπως η κοινωνική συνοχή, η ενότητα, η διαμόρφωση της πολιτιστικής ταυτότητας μεταξύ άλλων. Ο εορτασμός του 2021 ήταν τελείως διαφορετικός και ταυτόχρονα αρκετά όμοιος με τους προηγούμενους Ιωβηλαίους. Όλη η χώρα γιόρτασε με κατάνυξη την επέτειο αν και υπό το καθεστώς του υγειονομικού περιορισμού, υπήρξε εξωστρέφεια στον τρόπο του εορτασμού με τη συμμετοχή ηγετών χωρών που κρίθηκε σημαντική η συνεισφορά τους στον Αγώνα του Έθνους. Πολλοί ήταν οι φορείς που δραστηριοποιήθηκαν και παρουσίασαν εκδηλώσεις, εκθέσεις, διαγωνισμούς και συνέδρια ενώ τεράστια ήταν και η συμμετοχή του κόσμου ως εθελοντές αλλά και ως συμμετέχοντες. Το Μουσείο Μπενάκη, το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, θεατρικές ομάδες, συγγραφείς, καλλιτέχνες, χορευτικές ομάδες κόσμος από διαφορετικά υπόβαθρα εμπνεύστηκαν και δημιούργησαν τον πολιτιστικό πλούτο που τόσο ανάγκη είχε η χώρα για να μάθει και να διατηρήσει την πολιτιστική κληρονομιά της.

Με την βοήθεια και του διαδικτύου, που κατέστησε προσβάσιμη την παρακολούθηση των εκδηλώσεων αλλά και πολλών εκθέσεων εξ αποστάσεως, καθώς και των νέων εκφραστικών μορφών της τέχνης που προσανατολίζονται καταλληλότερα στους προβληματισμούς και τις ανάγκες του σύγχρονου ατόμου άλλαξε η μορφή του εορτασμού και δεν περιορίστηκε μόνο στην εμβληματική παρέλαση και την εορταστική δοξολογία. Αναμφίβολα η πολιτιστική παρακαταθήκη του 2021 είναι τεράστια και

αποτέλεσε σπουδαία ευκαιρία για την χώρα να ξεπεράσει την μακροχρόνια κρίση και να μπει σε πορεία μετασχηματισμού και ενιαίας πολιτιστικής πολιτικής.

Λέξεις κλειδιά: Πολιτιστική πολιτική, Εορτασμός 1821, Ελληνική Επανάσταση, Πολιτιστική διαχείριση

Abstract

This thesis was created for the needs of the Undergraduate Studies Program of the Department of Communication and Digital Media of the University of Western Macedonia by the students Konstantina Mastora and Despoina Stergiou under the supervision of Professor Mpatos Panagiotis. The purpose of the work is to analyze the way of managing the 200th anniversary of the start of the Greek Revolution through the recording of the cultural events that took place in the year 2021, the cultural wealth that was created, the institutions that were involved as well as the impact of the celebration on Greek society.

The cultural policy chosen by each country is a challenge and aims at specific goals such as social cohesion, unity and the formation of cultural identity among others. The celebrations in 2021 were completely different and at the same time quite similar to the previous ones. The whole country celebrated the anniversary although the health restriction regime, there was an extraversion in the way of celebration with the participation of leaders of countries whose contribution to the Revolution was considered important. Many organizations were active and presented events, exhibitions, competitions, and conferences, while the participation of the people as volunteers and participants was massive.

The Benaki Museum, the National and Kapodistrian University of Athens, the Piraeus Group Cultural Foundation, theater groups, writers, artists, dance groups from different backgrounds were inspired and created the cultural wealth that the country so needed in order to learn and preserve the cultural heritage.

With the help of the internet, which made it easy to watch the events and many exhibitions remotely, as well as the new expressive forms of art that are more appropriately oriented to the concerns and needs of the modern person, the celebrations changed and were not limited only to emblematic parade and the religious festivities.

Undoubtedly, the cultural legacy of 2021 is huge and led to a great opportunity for the country to overcome the long-term crisis and enter a path of transformation and a unified cultural policy.

Keywords: Cultural policy, Celebration of 1821, Greek Revolution, Cultural management

Περιεχόμενα

Περίληψη	2
Abstract	4
Περιεχόμενα.....	6
Κατάλογος Εικόνων	8
Εισαγωγή.....	11
Κεφάλαιο 1. Η πολιτιστική πολιτική γύρω από το 1821	1
1.1 Πολιτιστική πολιτική.....	1
1.2 Κεντρική πολιτιστική πολιτική της Ελλάδας.....	2
1.3 Η θέση του 1821 ως ιστορικό γεγονός.....	6
1.4 Η πολιτιστική ταυτότητα του νεοέλληνα	8
1.5 Ενσωμάτωση του 1821 στην εκπαίδευση	13
1.6 Στερεότυπα της εκπαίδευσης για το 1821	16
Κεφάλαιο 2. Ο εορτασμός της επετείου.....	20
2.1 Ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας και του προσώπου της εορτής.....	20
2.2 Οι Ιωβηλαίοι εορτασμοί κατά το παρελθόν	21
2.2.1 Ο πρώτος εορτασμός το 1838.....	21
2.2.2 Ο πρώτος Ιωβηλαίος 1871	22
2.2.3 Η εκατονταετηρίδα 1921	25
2.2.4 1971: 150 χρόνια από την Επανάσταση εν μέσω Χούντας	28
2.3 Ο κομβικός εορτασμός των 200 ετών	31
2.3.1 Η διαφορά του εορτασμού του 2021	31
2.3.2 Ψηφιακά μέσα.....	34
2.3.3 Ακρόπολη.....	36
2.3.4 Παρέλαση.....	38
Κεφάλαιο 3. Πολιτιστικοί φορείς.....	43
3.1 Μουσείο Μπενάκη	43
3.2 Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.....	45
3.3 Θεατρικές παραστάσεις.....	49
3.4 Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς - Διοράματα Playmobile 1821	51
3.5 Google - Αφιέρωμα	53
3.6 Συγγραφείς	53

3.7	Η συμμετοχή των πολιτών	55
3.7.1	Διαγωνισμοί	55
3.7.2	Συνέδρια.....	57
3.8	Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης.....	57
3.9	Σχεδιαστές – Επιρροή στην Μόδα	58
	Συμπεράσματα	62
	Βιβλιογραφία	63
	Ηλεκτρονικές πηγές	67

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1: Ο πρώτος εορτασμός της επετείου στην Αθήνα.....	22
Εικόνα 2: Ο Εθνοϊερομάρτυρας Πατριάρχης Γρηγόριος ο Ε΄.....	23
Εικόνα 3: Το θωρηκτό «Βασιλεύς Γεώργιος» που μετέφερε το σκύνωμα του Εθνοϊερομάρτυρα Πατριάρχη Γρηγορίου του Ε΄. Πηγή: Αντιναύαρχου ΠΝ ε.α. Κ. Παΐζη- Παπαδελη, «Τα πλοία του πολεμικού ναυτικού 1829-1999», εκδ.Αστράια, σελ. 43.....	24
Εικόνα 4: Στιγμιότυπο από την τελετή θεμελίωσης ηρώου στο Πεδίο του Άρεως. Ο θεμέλιος λίθος, οι ιερείς και επίσημοι παρευρισκόμενοι. Πηγή: ΕΡΤ.....	26
Εικόνα 5: Το εξώφυλλο του Πανελληνίου Λευκώματος της Εκατονταετηρίδος. Πηγή: Βιβλιοθήκη ΑΠΘ.	28
Εικόνα 6: Εορτασμός της Εκατονταετηρίδας στη Καβάλα. Πηγή: https://www.proininews.gr/wp-content/uploads/2021/03/1930.jpg	28
Εικόνα 7: Μαθητική Παρέλαση το 1971 στην Καστοριά υπό την παρουσία του Υπουργού Στυλιανού Παττακού. Πηγή: https://fouit.gr/wp- content/uploads/2017/03/%CE%A0%CE%B1%CF%84%CF%84%CE%B1%CE%BA% CE%BF%CF%82-.jpg	29
Εικόνα 8: Επίσημοι Προσκεκλημένοι της Εκκλησίας της Ελλάδος στα Προπύλαια της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Πηγή: https://www.exapsalmos.gr/wp- content/uploads/2021/03/thumbnail_image-4.png	30
Εικόνα 9: Η γιορτή της επετείου των 150 χρόνων από την κύρηξη της Επανάστασης στο Παναθηναϊκό Στάδιο. Πηγή: https://www.timesnews.gr/wp- content/uploads/2020/06/stadio_2-scaled.jpg	31
Εικόνα 10: Η φωτογώηση της όπερας του Σύνδενυ προς τιμή της επετείου. Πηγή: https://www.news247.gr/img/9281/9181688/503000/w460mobile/460/sidney.jpg	33
Εικόνα 11: Φωταγώηση της πλατείας Ελευθερίας στη Λευκωσία της Κύπρου. Πηγή: https://i1.prth.gr/images/963x541/files/2021-03-24/Cyprus.jpg	33
Εικόνα 12: Λογότυπο της Επιτροπής 2021. Πηγή: https://www.greece2021.gr	34
Εικόνα 13: Πανοραμική άποψη του Παναθηναϊκού Σταδίου κατά τη διάρκεια των γυρισμάτων του σποτ της Επιτροπής 2021. Πηγή: https://www.athensvoice.gr/sites/default/files/styles/default/public/article/2020/10/28/vid- eo-ellada-2021_0.png?itok=irGFkCA-	35

Εικόνα 14: Τελετή επίσημης έπαρσης της σημαίας στον Ιερό Βράχο της Ακρόπολης. Πηγή: https://i1.prth.gr/images/963x541/files/2021-03-25/eparsi-1821-arthro.jpg	37
Εικόνα 15: Πολιορκία της Ακόπολης. Πηγή: https://www.xalkidikipolitiki.com/wp-content/uploads/2020/03/2-1-1.jpg	37
Εικόνα 16: Στιγμιότυπο από την απομονή στεφάνων των ξένων ηγετών στο Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη. Πηγή: https://www.enikos.gr/wp-content/uploads/2021/03/770438_c1cbcd3807-9eb2f6e065081046.jpg	40
Εικόνα 17, 18, 19: Φωτογραφίες από την Παρέλαση της 25 ^{ης} Μαρτίου στην Αθήνα. Πηγή: Εικόνα πάνω αριστερά https://athmonionvima.gr/wp-content/uploads/2021/03/28-oktobriou-thessaloniki-1024x661-1.jpg , Εικόνα πάνω δεξιά https://www.alphafreepress.gr/wp-content/uploads/2021/03/efippoi.jpg , Εικόνα κάτω https://img.huffingtonpost.com/asset/605c5f4a390000a41feb21bd.jpg?cache=zA9huLLOG1&ops=scalefit_960_noupscale	41
Εικόνα 20, 21: Οι φρεγάτες «Ναύαρχος Κασατόνοβ» αριστερά και «Languedoc» δεξιά. Πηγή: https://www.news247.gr/img/3694/9131813/118000/fb1200/1200/untitled_1.jpg και https://www.ptisidiastima.com/wp-content/uploads/2021/03/Languedoc-peiraias.jpg αντίστοιχα.	42
Εικόνα 22: Επίσημη εικόνα της έκθεσης. Πηγή: https://www.benaki.org/index.php?option=com_events&view=event&id=104529&lang=el	43
Εικόνα 23: Τεκμήρια από την Έκθεση στο Μουσείο Μπενάκη. Πηγή: https://www.culturenow.gr/wp-content/uploads/2021/05/1821-BEFOREAFTER_LKS4101-scaled-e1621599009920.jpg	44
Εικόνα 24: Το εξώφυλλο του επετειακού εντύπου. Πηγή: https://www.benaki.org/images/publications/pdf/1821_Preview_Gr!.pdf	45
Εικόνα 25: Από την επίσημη σελίδα της Επιτροπής για τον εορτασμό των 200 χρόνων από την Ελληνική Επανάσταση του ΕΚΠΑ Πηγή: https://2021.uoa.gr/	46
Εικόνα 26: Αφίσα της σειράς ομιλιών με τίτλο «21 ομιλίες για το ‘21». Πηγή: https://www.uoa.gr/fileadmin/user_upload/PDF-files/ekdilwseis/Ekdilwseis/2021/0501_21omilies_afisa.pdf	47

Εικόνα 27: Αφίσα θεατρικών δράσεων του ΕΚΠΑ. Πηγή: https://2021.uoa.gr/fileadmin/depts/uoa.gr/2021/uploads/fodo-keimeno2n_copy.jpg	48
Εικόνα 28: Η επίσημη αφίσα της παράστασης «1821, Η Επιθεώρηση». Πηγή: https://www.nou-pou.gr/wp-content/uploads/2021/05/1821-epithewrisi.png	50
Εικόνα 29: Παραδοσιακές Ελληνικές φορεσιές. Πηγή: https://www.piop.gr/el/Activities/ekdiloseis-mouseia/~media/Images/PIOP/Events/MEEL/to-21-alliws-playmobil-500.jpg	52
Εικόνα 30: Σκηνή μάχης από την έκθεση. Πηγή: https://www.piop.gr/el/Activities/ekdiloseis-mouseia/~media/Images/PIOP/Events/MEEL/to-21-alliws-playmobil-500.jpg	53
Εικόνα 31: Το doodle της Google την 25η Μαρτίου 2021 αφιερωμένο στην εθνική επέτειο. Πηγή: https://www.sportime.gr/wp-content/uploads/2021/03/Google-25h-Martiou.jpg	53
Εικόνα 32: Σημαιοστολισμός στη Θεσσαλονίκη κατά την διάρκεια διεξαγωγής της ΔΕΘ.	58
Εικόνα 33: Τα εμπνευσμένα παπούτσια της Superga. Πηγή: https://vogue.gr/wp-content/uploads/2020/12/Superga-x-Konstantin-Kakaniyas-15-516x516.jpg Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελίδα	
Εικόνα 34: Το μεταξωτό μαντήλι του οίκου Hermes. Πηγή: https://www.likewoman.gr/wp-content/uploads/2021/03/Photo-shared-by-Vogue-Greece-on-516x516-1.jpg	59
Εικόνα 35: Η δημιουργία της Callista. Πηγή: https://vogue.gr/wp-content/uploads/2021/02/9-2_0010-copy-scaled.jpg	60
Εικόνα 36, 37,38: Οι εμφανίσεις της Γιάννας Αγγελούδου Δασκαλάκη κατά τη διάρκεια των επετειακών εκδηλώσεων της 25 ^{ης} Μαρτίου. Πηγή: 1) https://www.ethnos.gr/sites/default/files/styles/normal/public/images/2021/03/gianna_aggelououlou.jpg?itok=csZ_nKVs , 2) https://www.tlife.gr/wp-content/uploads/2021/03/%CE%B3%CE%B9%CE%AC%CE%BD%CE%BD%CE%B1-1.jpg , 3) https://files.thetoc.gr/Content/ImagesDatabase/15/15684677cddb4cf5a30b57fe2691a00e.jpg?v=1&maxwidth=650&	61

Εισαγωγή

Η πολιτιστική πολιτική που επιλέγει κάθε κράτος να ακολουθήσει, για να ενισχύσει την κοινωνική συνοχή και να χαράξει κοινή πορεία για όλους τους πολίτες, βασίζεται αρχικά στην διατήρηση και διάδοση της πολιτιστικής κληρονομιάς και αφετέρου στην δημιουργία πολιτιστικών αγαθών που συμβαδίζουν με τις ανάγκες και τις επιρροές κάθε εποχής.

Από τα πρώτα χρόνια σύστασης του νεότερου Ελληνικού κράτους δημιουργήθηκε η ανάγκη διαμόρφωσης και προσδιορισμού της εθνικής ταυτότητας (Γκαντούνα, 2017). Στα μέσα του 20ου αιώνα η τουριστική ανάπτυξη που επιδιώχθηκε έφερε στην επιφάνεια την αρχαία μνημειακή πολιτιστική κληρονομιά ενώ με την άνοδο στην εξουσία της Χούντας των Συνταγματαρχών, η οποιαδήποτε προσπάθεια για πολιτιστική και ελεύθερη έκφραση περιορίστηκε. Η ίδρυση του Υπουργείου Πολιτισμού και Επιστημών το 1971 έθεσε ως στόχο την κατεύθυνση της πολιτιστικής εποχής (Κόνσολα, 2006) προς τον εθνικισμό, τον ελληνο-χριστιανικό πολιτισμό και την ανάδειξη της ανωτερότητας του έθνους (Ζορμπά, 2014).

Η ύπαρξη και εορτασμός εθνικών επετείων αποτελούσε ευκαιρία για την συλλογική συμμετοχή και την επίτευξη της εθνικής συνοχής. Ιδιαίτερα η επέτειος της Έναρξης της Επανάστασης εργαλειοποιήθηκε από κυβερνήσεις με σκοπό την επίτευξη προσωπικών στόχων, ήταν όμως και ορόσημο της ηρωικότητας των Ελλήνων που ακόμα και σήμερα συγκινεί και ενώνει τους Έλληνες σε οποιαδήποτε γωνιά του κόσμου και αν βρίσκονται. Οι αναμνηστικές τελετουργίες άλλωστε αναδεικνύουν τη συνέχεια με το παρελθόν, δίνοντας αξία και νόημα στη ζωή των συμμετεχόντων και τον πολιτών.

Στην επέτειο των 200 χρόνων από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης δόθηκε μια σημαντική ώθηση στην Ελληνική κοινωνία να συσπειρωθεί, να θυμηθεί, να μάθει, να γιορτάσει να συμμετέχει. Πολλοί ήταν οι πολιτιστικοί φορείς, τα εκπαιδευτικά και μορφωτικά ιδρύματα, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και οι ιδιώτες που έδωσαν πνοή στην πολιτιστική κατάνυξη της χώρας και στη δημιουργία πολιτιστικού πλούτου. Το μήνυμα της Επανάστασης διαδόθηκε από άκρη σε άκρη σε όλη την Ελλάδα αλλά και στον υπόλοιπο κόσμο με πολλές χώρες να συμμετέχουν στους εορτασμούς.

Η παρούσα εργασία αποτελεί έρευνα πολλών και διαφορετικών πηγών πληροφόρησης που υπάρχουν διαθέσιμες και από τις οποίες θα μπορούσε να έχει

ενημερωθεί ο πολίτης. Η διαδικασία που ακολουθήθηκε περιλάμβανε την συλλογή δεδομένων από επιστημονικές εργασίες, επιστημονικά και λογοτεχνικά βιβλία, άρθρα και οπτικοακουστικό υλικό που βρίσκονται διαθέσιμα στο διαδίκτυο και βιβλιοθήκες. Στη συνέχεια ακολούθησε η διαλογή των σημαντικότερων πηγών ενώ τέλος έγινε η σύνθεση όλων των πληροφοριών και των εικόνων σε μια ολοκληρωμένη καταγραφή των εορταστικών εκδηλώσεων και του πολιτιστικού αποτυπώματος του 2021 στην σύγχρονη Ελληνική ιστορία και παρουσιάσής τους στα πλαίσια μιας Πανεπιστημιακής Εργασίας.

Στο πρώτο κεφάλαιο εντοπίζονται οι βιβλιογραφικές αναφορές σχετικά με την πολιτιστική πολιτική που ακολουθεί μια χώρα σε συνάρτηση με τους στόχους που έχει σκοπό να πετύχει. Επιπλέον, αναλύεται η θέση που κατέχει η Επανάσταση του 1821 στην εκπαίδευση και τη συνείδηση του Έλληνα η οποία διαμορφώνεται από πολύ μικρή ηλικία από το εκπαιδευτικό σύστημα καθώς και τα στερεότυπα και τις αντιλήψεις που έχουν διαμορφωθεί ανά τα χρόνια στην χώρα.

Το δεύτερο κεφάλαιο αποτελεί μια λεπτομερή καταγραφή του πρώτου εορτασμού το 1838 καθώς και των Ιωβηλαίων το 1871, το 1921 και το 1971. Περιγράφεται ο τρόπος με τον οποίον γιορτάστηκαν οι επέτειοι, οι παράλληλες θρησκευτικές και πολιτιστικές δράσεις, η διαμόρφωση της πολιτιστικής ταυτότητας της εορτής με βάση το πολιτικό καθεστώς και τις πολιτικές επιδιώξεις. Τέλος, αναλύεται ο τρόπος εορτασμού το 2021 στην επέτειο των 200 χρόνων, οι νέες εκφραστικές μορφές που δεν υπήρχαν σε παλαιότερες περιόδους και τα ψηφιακά μέσα που χρησιμοποιήθηκαν.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναφέρονται όλες οι σημαντικότερες δράσεις και οι πολιτιστικοί φορείς που συμμετείχαν στις εορταστικές εκδηλώσεις και συνεισέφεραν στο να πραγματοποιηθεί το πλούσιο πολιτιστικό πρόγραμμα που έδωσε την ευκαιρία στους πολίτες εκτός του να παρακολουθήσουν ως θεατές αλλά και να συμμετάσχουν με τον οποιονδήποτε τρόπο στις δράσεις.

Κεφάλαιο 1. Η πολιτιστική πολιτική γύρω από το 1821

Το πρώτο κεφάλαιο αφιερώνεται σε μια βιβλιογραφική ανασκόπηση της έννοιας της της πολιτιστικής πολιτικής, της σημαντικότητας της για επίτευξη της κοινωνικής συνοχής και η εργαλειοποίησή της για επίτευξη στόχων της πολιτείας. Επιπλέον, αναλύεται η θέση που κατέχει η Επανάσταση του 1821 στην εκπαίδευση και τη συνείδηση του Έλληνα καθώς και τα στερεότυπα και τις αντιλήψεις που έχουν διαμορφωθεί ανά τα χρόνια στην χώρα.

1.1 Πολιτιστική πολιτική

Πολιτιστική πολιτική σύμφωνα με τον ορισμό του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1997 είναι «το συνολικό πλαίσιο που περιλαμβάνει τα μέτρα που παίρνει το κράτος, σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, για τον πολιτιστικό τομέα. Η πολιτική αυτή απαιτεί το σαφή καθορισμό των σκοπών και των απαραίτητων μηχανισμών για το σχεδιασμό, την εφαρμογή και την αξιολόγησή της».

Η πολιτιστική πολιτική βασίζεται σε δυο πυλώνες με τον πρώτο να αποτελεί την πολιτιστική κληρονομιά, τη διατήρηση, διάσωση και διάδοση της, ενώ ο δεύτερος αφορά την καλλιτεχνική δημιουργία, την καλλιτεχνική δραστηριότητα, τη δημιουργία πολιτιστικών αγαθών και τη συμμετοχή στη διαδικασία παραγωγής και απόλαυσης του πληθυσμού (Κόνσολα, 2006). Τα παραπάνω βασίζονται σε ιστορικούς, οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτικούς και διεθνούς εμπειρίας παράγοντες. Οι στόχοι της πολιτιστικής πολιτικής υποστηρίζονται επιπλέον από τα μέσα πολιτιστικής υποδομής όπως οι κτιριακές και υλικοτεχνικές εγκαταστάσεις και υποδομές και φυσικά τα μέσα διάδοσης των πολιτιστικών αγαθών όπως βιβλιοθήκες, πινακοθήκες και μουσεία αλλά και πιο σύγχρονα όπως η τηλεόραση, ο κινηματογράφος, το διαδίκτυο και οι εκδόσεις (Γκαντούνα, 2017).

Η πολιτιστική πολιτική ασκείται από το κράτος με κεντρικό φορέα το ΥΠΠΟ το οποίο δημιουργεί τις δομές όπου στηρίζονται οι πολίτες για να αναπτύξουν τη δράση και την δημιουργικότητά τους (Ζορμπά, 2008). Συμμετοχή στην πολιτιστική πολιτική έχουν επίσης οι ιδιωτικοί φορείς αλλά και εθελοντικές πολιτιστικές οργανώσεις χωρίς κερδοσκοπικό χαρακτήρα (Κόνσολα, 2006).

Ο πολιτισμός πλέον αντιμετωπίζεται ως τμήμα της αναπτυσσόμενης οικονομίας και όχι ως μέρος των δημοσίων επενδύσεων καθώς είναι πλέον αποδεκτό πως οι επενδύσεις στον πολιτισμό αναζωογονούν τον χαρακτήρα αλλά και την οικονομία μιας περιοχής (Wald, 2002) και έχουν νευραλγικό ρόλο στον τομέα της ανάπτυξης (Miles & Paddison, 2005).

Επειδή η αγορά του πολιτισμού τα τελευταία χρόνια έχει διευρυνθεί, οι ανάγκες των δομών αυτών έχουν γίνει περισσότερο πολυδιάστατες ενώ οι παράγοντες που συμμετέχουν ξεκινούν από την πολιτική ηγεσία και τη δημόσια διοίκηση και φτάνουν στους πολιτιστικούς φορείς, στους συλλόγους, στους διανοούμενους, τα ΜΜΕ και την αγορά.

Η πολιτιστική πολιτική στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται έντονα από μια παραδοσιακή λογική πελατειακών σχέσεων με αυθαίρετη επιλεκτικότητα, άνιση αντιμετώπιση εξαιτίας αυθαίρετων προτιμήσεων, ευκαιριακή αντιμετώπιση προβλημάτων εν όψει ανασχηματισμών και αλλαγών κυβερνήσεων με αποτέλεσμα την έλλειψη στρατηγικού σχεδίου και σαφούς στόχου. Τα παραπάνω διαιωνίζουν παραδοσιακές λειτουργίες, επιστρατεύουν το άλλοθι της έλλειψης χρημάτων ως ευκολότερη λύση και οδηγούν στην αδυναμία χάραξης μιας σύγχρονης πολιτιστικής πολιτικής.

Η αγορά πολιτιστικών προϊόντων και υπηρεσιών παράγει και διανέμει μια μεγάλη ποικιλία προϊόντων που αντιστοιχούν στη ζήτηση και τις προτιμήσεις διαφορετικών πληθυσμιακών ομάδων με ιδιαίτερα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά. Η μαζική βιομηχανία που αναπτύσσεται δεν αποκλείει την ύπαρξη ενός πολυδιάστατου πλέγματος με μεγάλες ποιοτικές διαβαθμίσεις με τον εν λόγω πλουραλισμό στα πολιτιστικά προϊόντα να είναι απαραίτητο να διατηρηθεί και χαρεί της υποστήριξης από το κράτος, με παρεμβάσεις που θα απελευθερώσουν τη δυναμική και τον πλούτο που κρύβουν τα λιγότερα εμπορικά προϊόντα τονώνοντας τη ζήτησή τους (Ζορμπά, 2008).

1.2 Κεντρική πολιτιστική πολιτική της Ελλάδας

Πολιτιστική πολιτική στην Ελλάδα εντοπίζεται από τα πρώτα χρόνια της σύστασης του νεοελληνικού κράτους εξαιτίας της ανάγκης διαμόρφωσης και προσδιορισμού της εθνικής ταυτότητας (Γκαντούνα, 2017). Η πρώτη κρατική παρέμβαση γίνεται το 1834 με

τον νόμο 10/22-5-1834 «Περί επιστημονικών και τεχνολογικών συλλογών, περί ανακαλύψεως και διατηρήσεως των αρχαιοτήτων και της χρήσης αυτών», ενώ ταυτόχρονα ιδρύεται και η Δημόσια Εθνική Βιβλιοθήκη και τα προσεχή έτη ιδρύονται μεγάλα αρχαιολογικά μουσεία για τη διάσωση των αρχαιοτήτων.

Νέα άνθιση στην πολιτιστική πολιτική παρατηρήθηκε στα μέσα του 20ου αιώνα όταν κατά τη τουριστική ανάπτυξη που επιδιώχθηκε αναγνωρίστηκε η σημασία της μνημειακής πολιτιστικής κληρονομιάς και διαμορφώθηκε γύρω από την αρχαία πολιτιστική κληρονομιά και τις τέχνες χωρίς όμως να λαμβάνει υπόψιν στοιχεία της εκάστοτε χρονικής περιόδου (Γκαντούνα, 2017) με αποτέλεσμα την ενίσχυση των κοινωνικών ανισοτήτων και την έλλειψη πολιτιστικής ισοτιμίας (Ζορμπά, 2014).

Από το 1960 έως την ανάληψη της εξουσίας από τη Χούντα των Συνταγματαρχών, υπήρξε πολιτιστική άνοιξη στη χώρα καθώς η άνοδος της Δημοκρατίας αύξησε την πολιτιστική δραστηριότητα του κράτους, υπήρχε ελευθερία του λόγου και της έκφρασης και αυξήθηκε η κοινωνική πρόσβαση και η συμμετοχή στον πολιτισμό. Εν μέσω της δικτατορίας, απαγορεύτηκε η ελεύθερη έκφραση και το 1971 ιδρύθηκε το Υπουργείο Πολιτισμού και Επιστημών με στόχο την κατεύθυνση της πολιτιστικής εποχής (Κόνσολα, 2006) προς τον εθνικισμό, τον ελληνο-χριστιανικό πολιτισμό και την ανάδειξη της ανωτερότητας του έθνους (Ζορμπά, 2014).

Η μεταπολίτευση έφερε ριζικές αλλαγές και συνέδεσε τον πολιτισμό με την ανάπτυξη της χώρας, έδωσε έμφαση στον πολιτιστικό προγραμματισμό και το Υπουργείο Πολιτισμού ανέλαβε την οργάνωση του δημόσιου πολιτισμού, την άσκηση πολιτιστικής πολιτικής βάσει κανόνων της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας και της μετατροπής του ρόλου του πολιτισμού από προπαγανδιστικό εργαλείο σε δημόσιο αγαθό ανοίγοντας την πόρτα για την ελεύθερη συμμετοχή όλων των πολιτών (Ζορμπά, 2014).

Ιδιαίτερα μεγάλες ήταν και οι αλλαγές όταν η μακροβιότερη Υπουργός Πολιτισμού, Μελίνα Μερκούρη, ανέλαβε την δημοκρατική κατανομή των πολιτιστικών αγαθών στο κοινό. Ταυτόχρονα ξεκίνησε η διεκδίκηση των Μαρμάρων του Παρθενώνα, η πολιτιστική αποκέντρωση με την κατασκευή υποδομών και την ίδρυση πολιτιστικών οργανισμών στην περιφέρεια, έγινε προσπάθεια να εξαλειφθούν οι περιφερειακές ανισότητες και σχεδιάστηκε μια συγκροτημένη πολιτιστική πολιτική με στόχο την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη (Κόνσολα, 2006).

Τα Επιχειρησιακά προγράμματα του Β΄ και Γ΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης αναγράφουν τις βασικές αρχές πολιτιστικής πολιτικής και επισημαίνεται πως ο πολιτισμός συνεισφέρει στην οικονομική δραστηριότητα, την κοινωνική συνοχή και οι επενδύσεις στον πολιτισμό έχουν σημαντικά οφέλη σε όλους τους τομείς. Από το 2000 έως το 2006 ενώ δόθηκαν σημαντικά κονδύλια για τον πολιτισμό, τα περισσότερα διατέθηκαν για τους Ολυμπιακούς Αγώνες με αποτέλεσμα να μεταβληθεί σημαντικά η πολιτιστική πολιτική ως προς τον βαθμό παρέμβασης του κράτους ενώ ενθαρρύνθηκε η συμμετοχή στη χρηματοδότηση χορηγών και ιδιωτικών φορέων (Κόνσολα, 2006).

Σύμφωνα με το Υπουργείο Πολιτισμού η Εθνική στρατηγική της Ελλάδας από το 2008 έχει ως στόχο της πολιτιστικής πολιτικής τον σχεδιασμό μιας μακροπρόθεσμης, συστηματικής, συγκροτημένης και δυναμικής πολιτικής ώστε να παγιωθεί ο διαπολιτισμικός διάλογος ως ιδέα, αξία και πράξη στην καθημερινή, συλλογική και ιδιωτική ζωή της ελληνικής κοινωνίας. Επόμενος στόχος αποτελεί η λειτουργία του Υπουργείου σε ρόλο επικεφαλής και συντονιστή των εμπλεκόμενων στον διαπολιτισμικό διάλογο ώστε να διασφαλιστεί η διαβούλευση, ο συνυπολογισμός των απόψεων και η σύμπραξη.

Ο τομέας του πολιτισμού συνεχίζει να λαμβάνει μόνο ένα μικρό ποσοστό του κρατικού προϋπολογισμού και οι όποιες επενδύσεις χρηματοδοτούνται σήμερα κυρίως από την ΕΕ και ιδιωτικές πρωτοβουλίες. Ο ρόλος της κεντρικής εξουσίας είναι ισχυρός, αν και έχουν γίνει προσπάθειες αποκέντρωσης των πολιτιστικών δράσεων και ενίσχυση της περιφερειακής πολιτιστικής ανάπτυξης. Οι διαρθρωτικές αλλαγές κρίνονται αναγκαίες και οι αύξηση των επενδύσεων σημαντική για να προσαρμοστεί η χώρα στις ευρωπαϊκές επιδιώξεις και να σχεδιάσει ένα νέο πολιτισμικό πλαίσιο που θα καθοριστεί από κεντρικούς και περιφερειακούς φορείς του πολιτισμού (Γρηγορίου, 2014).

Στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης μια κοινή πολιτιστική πολιτική δεν είναι εφικτό να εφαρμοστεί εξαιτίας των διαφορετικών μοντέλων πολιτικής που έχουν επιλεγεί από κάθε μέλος, δεν έχει παραληφθεί όμως μια σειρά επικουρικών δράσεων όπως η αύξηση διεθνών ιδιωτικών πολιτιστικών οργανισμών, η ανάπτυξη καλών πρακτικών και η προαγωγή της εξωστρέφειας (Madden, 2005).

Ανησυχητικό είναι πως η παραγνώριση της πολιτισμικής διάστασης της δημοκρατίας, με φτωχότερη δημόσια εκπαίδευση, ελλιπή πληροφόρηση των Μ.Μ.Ε. και αδικίες στην

κατανομή των δημοσίων δαπανών οδηγεί σε κίνδυνο δημιουργίας μιας κοινωνίας χωρίς κοινωνική συνοχή και με ανασφαλή ταυτότητα (Ζορμπά, 2014). Η οριοθέτηση του πολιτιστικού τομέα στην Ελλάδα δεν αποτελεί εύκολη υπόθεση και απαιτεί την ενεργή συμμετοχή περισσότερων φορέων ώστε να υπάρξει αποτελεσματική διαχείριση των πολιτιστικών ζητημάτων και αναγκών. Τα τελευταία χρόνια συμμετέχουν στην πολιτιστική παραγωγή όλο και περισσότεροι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης με την ίδρυση και εποπτεία Πολιτιστικών Κέντρων, Δημοτικών Βιβλιοθηκών, Θεάτρων, Δημοτικών Ωδείων και Φιλαρμονικών. Η απουσία όμως συγκεκριμένης εθνικής πολιτιστικής πολιτικής και κυβερνητικού προσανατολισμού (Αθανασόπουλος, 1990) με την παρουσία ανειδίκευτων στελεχών σε νευραλγικές θέσεις, δυσκίνητο κρατικό μηχανισμό, γραφειοκρατία και απουσία οράματος καθιστά το σύστημα βραδύ και το ελληνικό μοντέλο πολιτισμού συγκεντρωτικό.

Το κύριο πλεονέκτημα ενός συγκεντρωτικού συστήματος αφορά τη δυνατότητα συνολικού συντονισμού της πολιτιστικής δράσης, ώστε να επιτευχθεί η ισόρροπη ανάπτυξη για ολόκληρο τον εθνικό χώρο το οποίο όμως χάνει έδαφος από το μοντέλο της Αποκεντρωτικής Πολιτιστικής Διαχείρισης ώστε η πολιτιστική πολιτική να διαμορφώνεται από και να προσαρμόζεται με βάση τα ιδιαίτερα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά της εκάστοτε περιοχής και να εξυπηρετεί τις ανάγκες του πληθυσμού της (Λιακοπούλου, 2018).

Το 2021 στην Ελλάδα υπάρχει έντονη παρουσία ιδιωτικών πολιτιστικών ιδρυμάτων που παρέχουν ποικίλες πολιτιστικές δράσεις όπως η Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών του Ιδρύματος Ωνάση, το Ίδρυμα Κακογιάννη, το Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, το Κέντρο Πολιτισμού Σταύρος Νιάρχος, το Πολιτιστικό Ίδρυμα της Τράπεζας Πειραιώς, το Ίδρυμα Ι.Φ. Κωστόπουλου της Alpha Bank και το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού μεταξύ άλλων. Μουσεία, εκδοτικοί οίκοι, δισκογραφικές εταιρίες και τηλεοπτικοί σταθμοί αποτελούν επίσης φορείς της πολιτιστικής πολιτικής (Λιακοπούλου, 2018). Επιπλέον, δραστηριοποιούνται σε τοπικό επίπεδο στη χώρα πολιτιστικές οργανώσεις εθελοντικής και συλλογικής δράσης όπως σύλλογοι, σωματεία, και ενώσεις διοργανώνοντας διαλέξεις, συνέδρια, μουσικές εκδηλώσεις, εκδίδουν περιοδικά, βιβλία και δημιουργούν μουσικές συλλογές.

Στην σύγχρονη Ελλάδα παρατηρείται πως η πολιτιστική πολιτική περιορίζεται σε μέτρα για την προστασία της πλούσιας πολιτιστικής κληρονομιάς χωρίς να αξιοποιούνται σε επιθυμητό βαθμό άλλοι τομείς, όπως η σχέση της εκπαίδευσης και του πολιτισμού με τις νέες τεχνολογίες, δεν καλλιεργείται αρκετά η πολιτιστική αγωγή και η ενθάρρυνση του πληθυσμού για τη συμμετοχή του σε διάφορα πολιτιστικά δρώμενα. Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει κάποιες προσπάθειες προς όλους αυτούς τους τομείς αν και υβριδικές.

Το έτος 2021 και ο εορτασμός της επετείου των 200 χρόνων από την Ελληνική Επανάσταση έδωσε το έναυσμα για τον οραματισμό της Ελλάδας του μέλλοντος. Η Επιτροπή 2021 έθεσε ως στόχο την συμμετοχή φορέων στις εορταστικές εκδηλώσεις και δόθηκε μεγάλη σημασία στον ψηφιακό μετασχηματισμό. Με διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις όλων των μορφών, που αναφέρονται σε επόμενα κεφάλαια, προβάλλεται το παρελθόν, το παρόν καθώς και το μέλλον της χώρας.

1.3 Η θέση του 1821 ως ιστορικό γεγονός

Ο ρόλος ύπαρξης των εορτασμών και των αναμνηστικών τελετουργιών είναι η συλλογική συμμετοχή και η συνοχή, τονίζοντας τη έννοια της συνέχειας με το παρελθόν, δίνοντας αξία και νόημα στη ζωή των συμμετεχόντων και έχουν ως κύριο χαρακτηριστικό την τακτική επανάληψη (Μπαρμπούνη, 2021).

Στο πλαίσιο των αναμνηστικών τελετών τα ιστορικά γεγονότα αλλάζουν μορφή μέσω της μυθοποίησης σε στοιχεία που δεν επιδέχονται μεταβολής, τους δίνεται διαφορετικό νόημα με βάση τις σύγχρονες ανάγκες και τα κύρια στοιχεία τους αφορούν τον αγώνα, τη θυσία ή και τη νίκη.

Οι εθνικές επέτειοι υπενθυμίζουν ένα γεγονός που έλαβε χώρα σε μια συγκεκριμένη ημερομηνία ή ένα μυθικό παρελθόν (Κουλούρη, 2012) και συνθέτουν έναν κοινό κώδικα επικοινωνίας όσων συγκροτούν το έθνος, διαμορφώνοντας την εθνική ταυτότητα με ευκρινή και κατανοητό τρόπο, μετατρέποντάς την σε ιστορική αφήγηση και επετειακή τελετουργία (Πασχαλούδη, 2016). Ανακαλούν γεγονότα που σχετίζονται με καθοριστικής σημασίας στιγμές της ζωής του έθνους και είναι ανάλογες του τρόπου οριοθέτησης και ενεργοποίησης της εθνικής ταυτότητας.

Τέτοια γεγονότα αφορούν ημέρες απελευθέρωσης, ημερομηνίες ίδρυσης κρατών ή ψήφισης συνταγμάτων, νίκες και ήττες είτε μέρες εθνικών καταστροφών. Μέσω των

εθνικών επετείων, γιορτάζεται συχνά μια επιλεγμένη και μάλλον επεξεργασμένη εκδοχή της ιστορίας και το ίσως αντιφατικό είναι πως επιβάλλει τη μνημόνευση ιστορικών στιγμών ως μια ουσιαστική ανάγκη αποκοπής από το παρελθόν με έμφαση σε ένα νέο ξεκίνημα. Συχνά, γεγονότα που προκάλεσαν διχασμό ή τραύματα στην μνήμη και που λαμβάνονται ως απειλές για τον ενοποιητικό χαρακτήρα μια εθνικής επετείου (Κουλούρη, 2012) δεν εορτάζονται και αποσιωπώνται από την εθνική μνήμη.

Η καθιέρωση εθνικών επετείων είναι μια πολιτική απόφαση που λαμβάνει η κεντρική εξουσία, η οποία όμως πρέπει να έχει ως γνώμονα την ανάγκη σχηματισμού συλλογικής μνήμης, να αποτελεί γεγονός άξιο μνημόνευσης, συνήθως πρέπει να εξυπηρετεί τις πολιτικές και ιδεολογικές στοχεύσεις και να ανταποκρίνεται στα συμφραζόμενα του εκάστοτε παρόντος.

Η Επανάσταση του 1821 έχει παραδειγματική δύναμη και λειτουργεί ως υπόδειγμα «πατριωτικής ή πολιτικής συμπεριφοράς» ενώ το κυριότερο είναι πως ισχυροποιεί την εθνική ταυτότητα καλλιεργώντας παράλληλα την αίσθηση του συνανήκει (Πασχαλούδη, 2016). Σταδιακά διαμορφώθηκε μια τελετουργική παράδοση με πανελλαδική διάσταση με στόχο να αναδείξει την εθνική ενότητα και συνέχεια των Ελλήνων (Μπαρμπούνη, 2021).

Ο εορτασμός της Επανάστασης του 1821 θεσπίστηκε από τον βασιλιά Όθωνα ακολουθώντας το ευρωπαϊκό ρεύμα με κύριο γνώρισμα την βασιλική πομπή, τις φωταγωγήσεις, τα συμπόσια, τη συμμετοχή της Εκκλησίας και του λαού. Σταδιακά η εορτή από βασιλική έγινε εθνική με την ανίχνευση τελετουργικών προτύπων από την ελληνική παράδοση ώστε να ενισχυθεί το πατριωτικό φρόνημα και ο φιλελληνισμός των Ευρωπαίων. Η Εκκλησία ανέκαθεν είχε συμβολικό ρόλο ως θεσμός στις τελετές με δημόσιο χαρακτήρα. Συγκεκριμένα η επέτειος της 25ης Μαρτίου ήταν άρρηκτα συνδεδεμένη με τον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου σηματοδοτώντας την ρήξη με το

οθωμανικό παρελθόν και την αναγέννηση του ελληνικού Έθνους (Κουλούρη, 2012).

Η παγίωση του εορτασμού της επετείου έγινε το 1838 και εορτάζεται με συνέπεια κάθε χρόνο με δημόσιες τελετές, τη συμμετοχή εκκλησιαστικών και πολιτικών αρχών, εκπροσώπων της εξουσίας και φυσικά πολιτών. Στο επίκεντρο βρίσκεται πάντα η πρωτεύουσα με πολλούς παράλληλους εορτασμούς σε μεγάλες επαρχιακές πόλεις. Τα χρόνια που προηγήθηκαν, υπήρξε ζωνρό ενδιαφέρον για την ένταξη του 1821 στην

επίσημη συλλογική μνήμη (Κουλούρη, 2012), με το 1835 να γίνεται μετακομιδή των οστών του Καραϊσκάκη από τη Σαλαμίνα στο μνημείο του Φαλήρου, όπου ο βασιλιάς Όθωνας έβγαλε και εναπόθεσε στα οστά του Έλληνα οπλαρχηγού το προσωπικό του παράσημο, του Μεγαλόσταυρου του Σωτήρος (Μίλεσης, 2015). Τέλος, την επόμενη χρονιά κόπηκε τιμητικό μετάλλιο με την ορκωμοσία των αγωνιστών στην Αγία Λαύρα. Ο Αγώνας για την ελληνική Ανεξαρτησία σταδιακά απέκτησε μια τελετουργική παράδοση με πανελλαδική διάσταση και έχει ως στόχο να αναδείξει την εθνική ενότητα και συνέχεια. Καίριας σημασίας κρίνεται η συμμετοχή του κοινού από την οποία εξαρτάται και η επιτυχία της τελετής (Εξερτζόγλου, 2001).

Στις τελετές επιλέγονται μορφές που συνοδεύονται από ισχυρούς συμβολισμούς οι οποίοι παραπέμπουν στο όραμα της Μεγάλης Ιδέας και της εθνικής ενότητας (Κουλούρη, 2012). Ο αγώνας της ανεξαρτησίας ανέδειξε γενναίους ήρωες και ηρωίδες που λειτουργούν ως σύμβολα του ηρωικού ελληνικού έθνους και ενισχύουν την εθνική υπερηφάνεια και συσπείρωση των Ελλήνων (Μπαρμπούνη, 2021).

Από την αρχή της καθιέρωσης της επετείου υπήρξαν πολιτικές αντιπαλότητες και διεκδικήσεις με τις ερμηνείες της Επανάστασης να μην είναι πάντα οι ίδιες όταν στην πολιτική σκηνή υπήρχε ένταση και αντιπολιτευτική οξύτητα (Κουλούρη, 2012). Η επέτειος νοηματοδοτήθηκε έχοντας διαφορετικό περιεχόμενο σε κάθε εποχή και εργαλειοποιήθηκε με σκοπό να εξυπηρετήσει τις ανάγκες της εκάστοτε πολιτικής εξουσίας και των κοινωνικών ομάδων, σε μια προσπάθεια να επιβάλει ο καθένας το δικό του αφήγημα με έναυσμα την εθνική ταυτότητα (Κουλούρη, 2012).

Ποτέ όμως δεν απείλησαν την τελετουργία, ούτε υποβάθμισαν τον θεσμό ή ακύρωσαν τη δυναμική της ως κεντρικό σύμβολο του ελληνικού έθνους-κράτους (Εξερτζόγλου, 2001).

Η επέτειος της 25ης Μαρτίου αποτελεί για την Ελλάδα μια εορτή πολύ σημαντική, που σχετίζεται με την ανάμνηση της καταστατικής πράξης δημιουργίας του ελληνικού έθνους κράτους. Αποτελεί στιγμή εθνικού μεγαλείου, λαμπρή σελίδα της ιστορίας που τροφοδοτεί την Εθνική Ιδέα, καθιστώντας ορατή την ιδιαιτερότητα της Ελλάδας και τη δύναμη κυριαρχίας που την χαρακτηρίζει (Κουλούρη, 2012).

1.4 Η πολιτιστική ταυτότητα του νεοέλληνα

Η συγκρότηση της ταυτότητας μιας κοινότητας αποτελεί ανθρωπιστικό στόχο και διαμορφώνεται από ένα δυναμικό και διευρυμένο μοντέλο πολιτιστικής πολιτικής (Mercer, 1991). Οι αξίες και οι αρχές που διδάσκει η κάθε κοινωνία στα παιδιά της και τα κοινά οράματα, οι αντιδράσεις, οι συμπεριφορές και ηθικοί νόμοι που μοιράζονται τα μέλη μια κοινωνίας είναι χαρακτηριστικά που οδηγούν στην συνοχή και καθορίζουν την ταυτότητά της. Η αίσθηση της εθνικής ταυτότητας αποτελεί εργαλείο προσδιορισμού του ατόμου εντός της κοινότητας και του επιτρέπει να μάθει το ποιος είναι μέσα στις αλλαγές και την αβεβαιότητα του σύγχρονου κόσμου (Σεραφεΐμ, 2005).

Η ελληνική πολιτισμική ταυτότητα περιλαμβάνει το σύνολο των πολιτισμικών στοιχείων με τα οποία έχει συγκροτηθεί ή αναγνωρίζεται σήμερα η ταυτότητα του ελληνισμού ως εθνική πολιτισμική οντότητα. Δεν αποτελεί μονολιθικό ή αμετάβλητο σύστημα συμβόλων και αξιών αλλά περισσότερο ένας ιστορικά δυναμικός τρόπος με τον οποίο οι Έλληνες σηματοδότησαν τη θέση τους στον κόσμο (Πασχαλίδης, 1999). Χαρακτηριστικά που έχουν διαμορφώσει την πολιτιστική ταυτότητα του νεοέλληνα αποτελούν η γλώσσα, η θρησκεία, το θέατρο, η μουσική, ο λαϊκός πολιτισμός, η πεζογραφία, η τέχνη, η αρχιτεκτονική, η εθνική συνείδηση και η κοινή ιστορία που συμμαρτυρεί το έθνος.

Το Ελληνικό δράμα σύμφωνα με τον Καστοριάδη αποτελείται από την τριπλή αναφορά του στους αρχαίους Έλληνες, στο Βυζάντιο και στην λαϊκή ζωή και κουλτούρα η οποία διαμορφώθηκε κατά τη βυζαντινή περίοδο και επί τουρκοκρατίας. Από την άλλη πλευρά η παθολογική, όπως χαρακτηρίζει ο συγγραφέας, τη σχέση του Έλληνα με τον δυτικοευρωπαϊκό πολιτισμό που αποσυνθέτει την εθνική ταυτότητα και προκαλεί έντονη κρίση. Τα δυο αντίθετα επίσημα πιστεύω του νεοελληνικού κράτους, αυτό του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού βασισμένου στην ελευθερία και αυτονομία με την ακατάπαυστη επαναστατική ανανέωση και αναζήτηση, και αυτού του βυζαντινού πολιτισμού, μιας εποχής αυτοκρατορικού αυταρχισμού και πνευματικού δογματισμού με την απουσία στοχαστών και την παρουσία υπηκόων, οδηγεί σε αδιέξοδο του πολιτιστικού κατεστημένου.

Το σύγχρονο νεοελληνικό έθνος έχει δημιουργηθεί μετά από την εξέγερση διαφορετικών πληθυσμών, με βάση την προέλευση και την ταυτότητα, που ζούσαν στον Ελλαδικό χώρο εναντίον των Τούρκων και είχε κοινωνική παρά εθνική προέλευση.

Βασικό ενωτικό στοιχείο αποτέλεσε η θρησκεία διότι πολλά αρχαιοελληνικά στοιχεία ενσωματώθηκαν στην ορθόδοξη πίστη και πέρασαν στην προφορική παράδοση. Οι ετερόκλιτοι ελληνογενείς πληθυσμοί που κλήθηκαν να διαμορφώσουν το νέο Ελληνικό κράτος, με τις αποκλίνουσες ταυτότητες, αναμείχθηκαν μεταξύ τους έχοντας σαφείς και διαφοροποιημένες ταυτότητες.

Από τότε γίνονται προσπάθειες ομογενοποίησης του πληθυσμού και συγχώνευσης των διαφορετικών ταυτοτήτων με την υιοθέτηση κοινής γλώσσας, τον εξελληνισμό επιθέτων, την ανάπτυξη του πολιτισμού και της παιδείας, τη διδασκαλία αρχαίων ελληνικών και άλλες κινήσεις με σκοπό την επανασύνδεση των Ελλήνων με το παρελθόν τους. Οι προσπάθειες συμφιλίωσης και συνδυασμού των διαφορετικών παρελθόντων και γνωρισμάτων νέκρωσε κάθε δημιουργική προσπάθεια και οδήγησε σε έναν στείρο σχολακισμό (Καστοριάδης, 2019).

Το μεγάλο δίλλημα το οποίο τέθηκε στα μέσα του 19ου αιώνα αφορούσε την πορεία του έθνους στο μέλλον. Πολλοί κινήθηκαν προς την νομιμοποίηση της παρουσίας του Βυζαντίου ως ιστορικό κρίκο μεταξύ αρχαίου και νεότερου ελληνισμού και την εισαγωγή του ελληνοχριστιανικού πολιτισμού ως περιεχόμενο της εθνικής ταυτότητας επιδιώκοντας αρχικά την ανακατασκευή του παρελθόντος και στη συνέχεια την υλοποίηση του μεγάλοπνοου ανακαινιστικού σχεδίου για το μέλλον του ελληνισμού. Έτσι, εξασφαλίστηκε η ενότητα στον χρόνο και παράλληλα η πολιτική ενότητα στον γεωγραφικό χώρο, γνωστό και ως μεγαλοϊδεατικό ιδεώδες του Κωλέτη (Βερέμης, 1983).

Η παρουσία της Ορθοδοξίας συνδέθηκε με τον πολιτικό οραματισμό, στην περίοδο μετά την επανάσταση, για τη δημιουργία ενός εθνικού κράτους με σαφή γεωγραφική οριοθέτηση. Επισημαίνεται, πως εξαιτίας της έντονης παρουσίας της Εκκλησίας και της καθιέρωσης της απολυταρχίας στο πολίτευμα, λειτούργησαν ώστε να σφυρηλατηθεί μια συντηρητική ιδεολογικοπολιτική εθνική θεωρία που υπονόμευσε τα επιτεύγματα του Διαφωτισμού (Κιτρομηλίδης, 1998).

Η Ευρώπη ήταν πάντοτε επιφυλακτική με την καταγωγή των Ελλήνων και πολύ συχνά αμφισβητούσε την συνέχεια του αρχαιοελληνικού πνεύματος στη νεότερη Ελλάδα, δημιουργώντας πολλά προβλήματα στην ένταξη της χώρας στον πολιτισμένο δυτικό κόσμο (Σεραφείμ, 2005). Η ελληνική πραγματικότητα βασίστηκε στο ιδεολογικό

δίπολο του εξευρωπαϊσμού και εκσυγχρονισμού ενώ από την άλλη βρέθηκε ο μεγαλοϊδεατισμός και ο αυτοχθονισμός (Πασχαλίδης, 2002).

Οι νεοέλληνες διανοούμενοι πίστευαν πως η εθνική τους ταυτότητα και η ελληνικότητά τους στην ορολογία του 20ου αιώνα δεν απαρτίζεται μόνο από την αίσθηση της συνέχειας, της μνήμης και της συλλογικής συνείδησης αλλά περιλαμβάνει κυρίως θέματα πολιτιστικής συγγένειας που στηρίζεται στη γλώσσα, στα σύμβολα, στην παράδοση, στις μορφές ζωής και αξίες (Ricks, 1998). Πολλοί Ευρωπαίοι κατέκριναν τους Έλληνες κατά τη διάρκεια της τουρκοκρατία βλέποντας την κατάσταση αμάθειας και βαρβαρότητας που βρισκόταν, παρουσίασαν μια εικόνα παρακμής σε έναν λαό που είναι πλέον ανάξιος του ένδοξου παρελθόντος του (Καραγεωργός, 1984). Ο Κοραΐς θεώρησε πως τα ελαττώματα των Ελλήνων όπως η διχόνοια, οι δεισιδαιμονίες και ο θρησκευτικός φανατισμός, προέκυψαν από την αμάθεια, την εξαχρείωση και τις πολιτικές συνθήκες υπό τις οποίες έπρεπε να επιβιώσουν κάτω από τον τουρκικό ζυγό (Καραγεωργός, 1984).

Η παρουσία ενός συγκεντρωτικού κράτους αλλά και η ανάγκη υιοθέτησης μιας επίσημης εθνικής ιδεολογίας συντέλεσαν στο να αναδειχθεί η θρησκεία σε καθοριστικό παράγοντα στήριξης της κυρίαρχης ιδεολογικοπολιτικής θεωρίας. Η επίσημη ελληνική Εκκλησία είχε στενή σχέση με την εξουσία και οδήγησε στην διαμόρφωση της εθνικο-θρησκευτικής ιδεολογίας που αποτέλεσε τον παράγοντα ομογενοποίησης και συντηρητικοποίησης του δημοσίου κοινωνικού χώρου (Καραμούζης, 2009). Σε αντίθεση με άλλους λαούς της δύσης, οι Έλληνες είχαν ως ενοποιητικό στοιχείο την πίστη στην ορθοδοξία που τους έδωσε ιδιαίτερη υπόσταση για αυτό και τον 19ο αιώνα προβάλλεται η ταύτιση του ελληνισμού και του χριστιανισμού και καθιερώνεται ο όρος ελληνοχριστιανικός και νεοέλληνας (Μπαρτζελιώτης, 1993).

Συνολικά, η ελληνική συνείδηση παρουσιάζει μοναδική αντοχή στη φθορά του ιστορικού χρόνου και μια καταπληκτική ικανότητα να επιβιώνει με γνώμονα τις πολλές περιπέτειες και αντιξοότητες που έχει υποβληθεί (

Κατσιμάνης, 2011). Η αίσθηση της ταυτότητας θεωρείται πηγή υπερηφάνειας, δύναμης, χαράς και αυτοπεποίθησης.

Ο 20^{ος} αιώνας παρουσιάζει ακόμη μια κρίση προσανατολισμού στη νεοελληνική κοινωνία, εξαιτίας των πολιτικών αναταραχών, με κύριο χαρακτηριστικό την

αμφισβήτηση των παραδοσιακών ιδεών, που κατηγορήθηκαν για τα κοινωνικά αδιέξοδα. Μια εκ νέου προσπάθεια επαναπροσδιορισμού του περιεχομένου της εθνικο-πολιτικής ιδεολογίας κρίθηκε αναγκαία για να οδηγήσει και πάλι σε ομογενοποίηση. Για ακόμη μια φορά την κατάσταση εκμεταλλεύτηκε η άρχουσα τάξη για να αντιμετωπίσει τον κίνδυνο της εποχής που αποφασίστηκε πως ήταν ο κομμουνισμός (Ρήγος, 1992). Η νέα ιδεολογία λοιπόν, σε καμία περίπτωση δεν αναδείχθηκε από διαδικασίες κοινωνικοπολιτικής διαχείρισης της εθνικής ταυτότητας για τη δημιουργία πολιτικών αρχών που θα οδηγούσαν στην κοινωνική σύγκλιση (Καραμούζης, 2009). Έκτοτε, οι κομμουνιστές θεωρήθηκαν άθιοι και ο αγώνας κατά της Αριστεράς προωθήθηκε ως αγώνας κατά της ηθικής εκτροπής. Η καλλιέργεια εθνοφοβικών συνδρόμων στην νεοελληνική κοινωνία, με την ευλογία της Εκκλησίας, αποτέλεσε την κυρίαρχη ιδεολογία καθ' όλη τη διάρκεια του 20ου αιώνα. Σε κάθε περίπτωση, η διαφορετικότητα σε πολιτικό ή θρησκευτικό τομέα πολεμήθηκε ως εθνική υπονόμηση και θεωρήθηκε πως στρεφόταν ενάντια στους φορείς εξουσίας. Από την μεταπολεμική περίοδο του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου και στη συνέχεια την περίοδο του εθνικού διχασμού και εμφυλίου επικρατεί στη χώρα ένα συντηρητικό ρεύμα, υπέρμαχο της εθνικιστικής ιδεολογίας που ευνοεί την αριστερή ιδεολογία του λαϊκισμού, την προγονολατρεία και την πολιτισμική εσωστρέφεια ενώ αποστρέφεται το σύγχρονο ευρωπαϊκό πνεύμα και τον εκμοντερνισμό (Σεραφείμ, 2005).

Μετά την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η ελληνική κοινωνία έχει μετασηματιστεί ενώ η στάση του νεοέλληνα απέναντι στην εθνική και την ευρωπαϊκή ταυτότητα είναι έντονα αντιφατική (Παναγιωτοπούλου, 1997). Οι διαμάχες και διαφορές με γειτονικές χώρες της Βαλκανικής και την Τουρκία ενίσχυσαν την αμυντική και εσωστρεφή τάση άρνησης οτιδήποτε δεν ήταν ελληνικού. Αν και δεν υπήρξε ιδιαίτερη ανησυχία σχετικά με την απώλεια της εθνικής ταυτότητας κατά την ευρωπαϊκή ενοποίηση, υπάρχουν φωνές που τονίζουν τους κινδύνους που ελλοχεύουν για το έθνος όπως απώλεια της πολιτισμικής ταυτότητας με άμεσο αντίκτυπο στον αφελληνισμό και τον εξευρωπαϊσμό. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η συγκρότηση ενός ισχυρού θεσμικού πλαισίου εφαρμογής της πολιτιστικής πολιτικής αποτελεί κάτι δευτερεύον και επικουρικό (Σεραφείμ, 2005).

Έως το 2017 η επίκληση της εθνικής ταυτότητας δεν συμμετείχε στην ευρωπαϊκή πολιτική ενώ ακόμη πιο δύσκολη ήταν η αναφορά στην ευρωπαϊκή ταυτότητα. Έκτοτε,

οι εθνικές ταυτότητες των χωρών έχουν επανέλθει στο κέντρο της πολιτικής. Στην Ελλάδα το ζήτημα της εθνικής ταυτότητας παραμένει εν υπνώσει (Θεοδωρόπουλος, 2017).

Η κρίση έφερε στην επιφάνεια μια αλλαγή στη δημόσια κουλτούρα και την κρατική πολιτιστική πολιτική καθώς μεσαία κοινωνικά στρώματα απειλήθηκαν σε σημαντικό βαθμό και αναδύθηκαν αισθήματα πανικού και ενοχικής αναθεώρησης του τρόπου ζωής, της ιδεολογίας και της κοσμοαντίληψης. Αναζητήθηκε νέος προσανατολισμός στους κανόνες συμβίωσης και νοοτροπίας ο οποίος δεν μπόρεσε να στηριχθεί χωρίς τα θεωρητικά εργαλεία του δημοσίου διαλόγου (Ζορμπά, 2014).

Η Ελλάδα βρίσκεται σε ένα σταυροδρόμι αναδόμησης ιδεολογικών και πολιτισμικών αρχών της ελληνικής εθνικής ταυτότητας που θα έχει πολλές παρακάμψεις και θα είναι δύσκολη η διατήρησης της παρούσας κοινωνικής οργάνωσης και κοινωνικής ταυτότητας, κινδυνεύοντας να απομονωθεί διεθνώς (Σεραφεΐμ, 2005). Η εποχή που ζούμε δεν ευνοεί την διαφορετικότητα και η προστασία της εθνικής κληρονομιάς συμπεριλαμβάνει την συνειδητοποίηση πως η πολιτιστική ταυτότητα του νεοέλληνα δεν αποτελεί παρά μόνο μία ανάμεσα σε πολλές άλλες. Η συνύπαρξη με άλλους πολιτισμούς δίνει μια μοναδική ευκαιρία στοχασμού της ελληνικότητας και τη δυνατότητα γόνιμης και ουσιαστικής αντιπαραβολής για την ανάδειξη του σύγχρονου ελληνικού πολιτισμού και την ενθάρρυνση νέων δημιουργών πολιτισμού που νοηματοδοτούν την σύγχρονη πολιτιστική ταυτότητα. Έτσι στο οικουμενικό πολιτιστικό οικοδόμημα η Ελλάδα μπορεί να προσθέσει το πετραδάκι της με την σύγχρονη της πλέον πολιτιστική εισφορά (Σεραφεΐμ, 2005).

1.5 Ενσωμάτωση του 1821 στην εκπαίδευση

Ένας από τους σημαντικούς φορείς διάχυσης της ιστορίας του 1821 ήταν το Πανεπιστήμιο Αθηνών και η Φιλοσοφική Σχολή που ιδρύθηκε το 1837. Το πρόγραμμα διδασκαλίας της Φιλοσοφικής Σχολής κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας της δεν αναφέρονται στην Ελληνική Επανάσταση της οποίας την ιστορική σημασία ήρθε στο προσκήνιο όταν κατά τις διαλέξεις του, ο Μανούσης αναφέρονταν στην 25η Μαρτίου του 1821 «...η χαρά, τα δάκρυα και ο πάταγος των χειροκροτήσεων εξεδήλου τον ενθουσιασμόν της ψυχής» (Καραμανωλάκης, 2006). Ο ενθουσιασμός οδήγησε γρήγορα

στην χάραξη της εθνικής γραμμής με απαραίτητη την γνώση της εθνικής ιστορίας ως πηγή έμπνευσης για το εθνικό μέλλον.

Στα χρόνια που ακολούθησαν η διδασκαλία της ιστορίας του Αγώνα από τμηματική και περιορισμένη έγινε αυτοτελής χωρίς να αναφέρεται η στάση του Πατριαρχείου απέναντι στους επαναστάτες ούτε η διάσταση του Ορθόδοξου κλήρου και των Διαφωτιστών, στρεφόμενη κυρίως προς το μέλλον (Καραμανωλάκης, 2006). Έγινε προσπάθεια στις επόμενες δεκαετίες να συνδεθεί ο ηρωισμός των επαναστατών με τις πολεμικές επιτυχίες των αρχαίων Ελλήνων και εμπλουτίστηκε η γνώση για την περίοδο αυτή με τη δημοσίευση πολλών ανέκδοτων πηγών.

Τις επόμενες δεκαετίες οι καθηγητές του Πανεπιστημίου Αθηνών, παρέδιδαν δημόσια μαθήματα ελληνικής ιστορίας, έδιναν διαλέξεις, έγραψαν βιβλία και άρθρα, εξέδωσαν περιοδικά και εφημερίδες, συμμετείχαν σε δημόσιες τελετές, σωματεία, συλλόγους και κριτικές επιτροπές, διοργάνωσαν εκθέσεις, ίδρυσαν θεσμικούς φορείς για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, είχαν ηγετικό ρόλο σε μεγαλοϊδεατικούς συλλόγους και οργανώσεις και κατέλαβαν υψηλές δημόσιες θέσεις. Το 1876 φοιτητές του Πανεπιστημίου Αθηνών που είχαν οργανωθεί στο παραστρατιωτικό σώμα της Πανεπιστημιακής Φάλαγγας παρέλασαν μαζί με το στρατό την ημέρα της εθνικής επετείου.

Οι μαθητές, κατά τη διάρκεια της βασιλείας του Όθωνα, δεν διδάσκονταν την ιστορία της Επανάστασης καθώς η διαμόρφωση της συλλογικής του ταυτότητας του κράτους στηρίχθηκε στη σύνδεση με την αρχαία Ελλάδα, μια ιστορία η οποία επισκίαζε οποιαδήποτε άλλη.

Η πρώτη φορά που εμφανίζεται ο Αγώνας στην διδακτέα ύλη ήταν το 1853 «Ιστορίας του Ελληνικού Έθνους από των αρχαιοτάτων χρόνων, μέχρι της σήμερον» για τη διδασκαλία μαθητών Γυμνασίου του Παπαρρηγόπουλου (Παπαρρηγόπουλος, 1835). Το 1842 κυκλοφόρησαν ακόμη δύο εγχειρίδια που πραγματεύονταν στην ιστορία του 1821 για μαθητές Δημοτικού, ενώ το 1864 εκδόθηκε η «Σύννοψις της Ελληνικής Επανάστασεως» του Δημητρίου Παπαρρηγόπουλου το οποίο το 1872 εγκρίθηκε ως αναγνωστικό στα δημοτικά σχολεία και το 1896 πήρε την έγκριση για τη διδασκαλία της ιστορίας στο Δημοτικό (Κουλούρη, 1988). Η διδασκαλία είχε ως στόχο τη δημιουργία πόθου στους μαθητές για το έργο των προγόνων και συνέχισης του ένδοξου εθνικού βίου

ενώ συχνά αναφερόταν πως η δόξα και το μεγαλείο της πατρίδας ήταν σε άμεση εξάρτηση από την επιτέλεση των υποχρεώσεων των πολιτών της προς αυτή (Κουλούρη, 1988).

Η ιστορία αναδείχθηκε ως εργαλείο διαμόρφωσης της εθνικής ταυτότητας τον 19ο αιώνα μετά την σύσταση του ελληνικού κράτους καθώς υπήρχε συνεχής αμφισβήτηση της Δύσης απέναντι στο ελληνικό έθνος. Μέσω της εκπαίδευσης και συγκεκριμένα της διδασκαλίας ιστορικών γεγονότων, το έθνος παρουσιάζεται ως φυσική, υπερχρονική και υπερτοπική οντότητα, η οποία διατηρώντας αναλλοίωτα τα χαρακτηριστικά της συμβάλλει στην αποτύπωση της εθνικής συνοχής και της κοινωνικής ενότητας (Αβδελά, 1997). Ήδη από το 1881 η Ιστορία αποτελούσε αυτόνομο σχολικό μάθημα με στόχο την ηθική μόρφωση, την ανάπτυξη του εθνικού φρονήματος και την συστηματοποίηση των διδασκόμενων ιστορικών γνώσεων εντάσσοντας και καθιερώνοντας το τρίσημο σχήμα αρχαιότητα, Βυζάντιο, Νεότερη Εποχή (Αβδελά, 1998).

Στην Ελλάδα, η υποχρεωτική εκπαίδευση ψηφίστηκε το 1926, για παιδιά από 6-14 ετών, ενώ το 1964 η παιδεία είναι εντελώς δωρεάν από την κατώτατη ως την ανώτατη εκπαίδευση. Μόλις το 1976 τέθηκαν οι βάσεις για την ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό του συστήματος εκπαίδευσης με την κατάργηση της καθαρεύουσας και καθιέρωση της δημοτικής δίνοντας ένα τέλος στον διχασμό.

Παρακάτω, αναλύεται ο χαρακτήρας των εγχειριδίων από το 1975 έως και σήμερα σε κεφάλαια που αφορούν την ιστορία της χώρας πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την εθνεγερσία.

Τα εγχειρίδια του Καφεντζή το 1975 και του Διαμαντόπουλου το 1979 ήταν οι πρώτες προσπάθειες του μεταπολιτευτικού ελληνικού κράτους να επαναπροσδιορίσει τον στόχο του μαθήματος της ιστορίας στο δημοτικό σχολείο. Τα αντίστοιχα σχολικά εγχειρίδια, τα οποία είχε εκδώσει το δικτατορικό καθεστώς και η μετεμφυλιακή Ελλάδα την δεκαετία του 1950, επιχειρήθηκε να απαλλαχθούν από παθογένειες και ιστορικές διαστρεβλώσεις προηγούμενων ετών, χωρίς να επιτυγχάνεται πλήρως ο στόχος. Ενώ το ύφος έχει έντονα λογοτεχνικό χαρακτήρα, ταυτόχρονα είναι και συναισθηματικά φορτισμένο ενώ διατηρούνται και κάποιοι οι εθνικοί μύθοι όπως το «κρυφό σχολείο» (Μπουζάκης, 2019).

Το εγχειρίδιο της συγγραφικής ομάδας με επικεφαλής τον Ακτύπη, χρησιμοποιήθηκε το 1989 έως το 2012 με μια παύση το σχολικό έτος 2006-2007 όταν και εκδόθηκε το βιβλίο ιστορίας της Ρεπούση το οποίο αποσύρθηκε την ίδια χρονιά. Στο βιβλίο αυτό, εκτός του αφηγηματικού κειμένου έχουν ενταχθεί ιστορικές πηγές που δίνουν δυνατότητα άντλησης και διερεύνησης περισσότερων πληροφοριών (Μπουζάκης, 2019), δεν λείπει ούτε από εδώ ο εθνοκεντρισμός, η θετική παρουσίαση του έθνους-κράτους καθώς και η υπεροχή του σε σχέση με άλλα κράτη.

Η ιστορία της Ρεπούση αποτελεί μια νέα προσέγγιση της σχολικής ιστορίας ακολουθώντας τη νέα μεθοδολογική προσέγγιση, μειώνοντας το αφηγηματικό κείμενο, αυξάνοντας παράλληλα τις μαρτυρίες και ιστορικές πηγές που πολλές φορές είναι αντιθετικές μεταξύ τους και συμβάλλουν στην καλλιέργεια της ιστορικής σκέψης και την ανακαλυπτική μάθηση (Μπουζάκης, 2019). Η πολύμηνη διαμάχη που ξέσπασε αφορούσε την αμφισβήτηση του φρονηματικού ρόλου που έχει αποδοθεί παραδοσιακά στο μάθημα της Ιστορίας και την προσπάθεια επιβολής της παγκοσμιοποίησης θέτοντας σε κίνδυνο εθνικά συμφέροντα και ιδεώδη (Αθανασιάδης, 2015).

Το βιβλίο του Κολιόπουλου το 2012, στρέφει το ενδιαφέρον των μαθητών στα πολεμικά και πολιτικά γεγονότα και λιγότερο στα οικονομικά, κοινωνικά και ζητήματα της καθημερινής ζωής των ανθρώπων, προτάσσοντας την ιδεολογική χειραγώγηση σε βάρος όμως της ανάπτυξης της ιστορικής σκέψης (Μπουζάκης, 2019).

Συχνά η διδασκαλία της Επανάστασης γίνεται αντικείμενο διαμάχης και κριτικής καθώς θεωρείται πως υποβαθμίζει τον εθνικό αγώνα, τα πολεμικά κατορθώματα και τα πολιτισμικά επιτεύγματα. Αν και η Ιστορία αποτελεί για την ελληνική κοινωνία ισχυρό συνδετικό κρίκο, η διερεύνηση του ιστορικού παρελθόντος δεν φαίνεται να αποτελεί στόχο του εκπαιδευτικού συστήματος αλλά αντίθετα αποτρέπει τον κίνδυνο αλλοίωσής του καθαγιασμένου και γεμάτου περηφάνια ένδοξου παρελθόντος καλώντας τον νεοέλληνα να ανταποκριθεί επάξια με τους ήρωες προγόνους του (Στάθης, 2016).

1.6 Στερεότυπα της εκπαίδευσης για το 1821

Στα σχολικά εγχειρίδια από το 1974 έως και σήμερα, επιχειρείται να παρουσιαστεί ο ελληνικός λαός ως θύμα και αποδέκτης της ακραίας βίας των Οθωμανών ως τιμωρία για την εξέγερσή του, με χαρακτηριστικά παραδείγματα την πολιορκία πόλεων όπου

εγκλωβισμένοι βρίσκονται πολεμιστές αλλά και γυναικόπαιδα και τη θανάτωση σημαντικών προσωπικοτήτων όπως ο Αθανάσιος Διάκος και ο Πατριάρχης Γρηγόριος ο Ε΄.

Η άσκηση βίας από τη μεριά των Ελλήνων δικαιολογείται πλήρως και θεωρείται φυσική σε αντίθεση με την βία που δέχονται οι επαναστατημένοι Έλληνες που χαρακτηρίζεται ως απάνθρωπη και παράλογη ενώ περιστατικά όπως η μάχη στα Δερβενάκια σε νεότερα εγχειρίδια έχει αποσιωπηθεί η χρήση ακραίας βίας από τους επαναστατημένους ενώ παλαιότερα βιβλία περιέγραφαν τις έντονες σκηνές βίας με σκοπό την ενδυνάμωση του ηθικού των αγωνιζομένων και την εδραίωση της Επανάστασης (Αυλογιάρης, 2020). Σε άλλη περίπτωση όπως αυτή της πυρπόλησης τουρκικής φρεγάτας από τον Κ. Κανάρη στο λιμάνι της Χίου αναφέρεται ως απόλυτα δικαιολογημένη ακόμη και με την μορφή της εκδίκησης ενώ στα νεότερα βιβλία ο λόγος γίνεται ουδέτερος ή αποσιωπείται το γεγονός. Η Φιλική Εταιρία και η ίδρυσή της αναδεικνύεται σε ένα ιδιαίτερα σημαντικό γεγονός που βοήθησε ή και οδήγησε στην έναρξη αλλά και την επιτυχή έκβαση της Επανάστασης καθώς γύρω της μυστικής αυτής πατριωτικής οργάνωσης, συσπειρώνεται το σύνολο των Ελλήνων.

Το 1821 δεν θα μπορούσε παρά να έχει κεντρικό ρόλο στην εκπαίδευση. Το κρυφό σχολείο είχε επινοηθεί κατά την υποδούλωση ως τρόπος διατήρησης της εθνικής συνείδησης των υπόδουλων Ελλήνων διδάσκοντας τα παιδιά ελληνικά γράμματα.

Η Στρατιωτική οργάνωση αμφισβητήθηκε έντονα με τις περισσότερες αναφορές να κάνουν λόγο για φτωχή οργάνωση των Ελλήνων, έλλειψη εξοπλισμού και απουσία πολεμικής εμπειρίας. Τα όποια προβλήματα όμως ξεπεράστηκαν με την διορατικότητα των οπλαρχηγών, την γενναιότητα και το θάρρος των πολεμιστών τους και τον κλεφτοπόλεμο που πραγματοποιήθηκε για να αποφευχθεί η κατά μέτωπο αντιπαράθεση με τον εχθρό. Επισημαίνεται η αριθμητική υπεροχή και οργάνωση των αντιπάλων ενώ στο βιβλίο της Ρεπούση το 2006 παρουσιάζεται αναλυτικά η στρατιωτική οργάνωση καθώς και ο τρόπος δράσης των Ελλήνων ενώ αποδίδεται η οποιαδήποτε δυσχέρεια στην έλλειψη κεντρικής οργανωτικής αρχής και ανταγωνισμού μεταξύ των οπλαρχηγών (Αυλογιάρης, 2020).

Όσον αφορά την πολιτική οργάνωση και της Εθνοσυνελεύσεις, υπάρχουν μακροσκελείς αναφορές όπου τονίζεται η δημοκρατική συνείδηση, το αίσθημα

ελευθερίας και δικαιοσύνης ως αναπόσπαστα στοιχεία της εθνικής ταυτότητας. Ταυτόχρονα, τονίζονται οι πολιτικές αντιπαραθέσεις και οι διαμάχες που είχαν ως φυσικό ακόλουθο αρνητικές συνέπειες για την ενότητα του εθνικού φρονήματος και την έκβαση της Επανάστασης για παραδειγματισμό και αποφυγή.

Οι εμφύλιοι πόλεμοι και η διχόνοια ανάμεσα στους επαναστατημένους Έλληνες προέκυψαν με αφορμή την ανάληψη της εξουσίας και περιγράφονται εκτενώς ή σύντομα στα εγχειρίδια. Συνοδεύονται από διδακτικό ύφος γραφής και τονίζεται η σημασία των συγκρούσεων όταν χάθηκαν πολύτιμες ευκαιρίες εδραίωσης της Επανάστασης ενώ δεν λείπουν και οι αναφορές στην στερεοτυπική αντίληψη πως οι διαμάχες αποτελούν εθνικό χαρακτηριστικό.

Οι παροικίες και οι Έλληνες του εξωτερικού αναπτύσσουν έντονη δράση και βοηθούν τους επαναστατημένους Έλληνες. Στις ελληνικές παροικίες περιγράφεται πως αναπτύσσονται ελεύθερα οι δραστηριότητες της προετοιμασίας της επανάστασης και αποτελούσαν πολιτιστικά κέντρα του Νεοελληνικού Διαφωτισμού. Μεγάλες προσωπικότητες που βοήθησαν την επανάσταση όπως ο Αλέξανδρος Υψηλάντης, ο Αδαμάντιος Κοραής και ο Ιωάννης Καποδίστριας παρουσιάζονται να έχουν υψηλές ηθικές αξίες και ιδανικά, αριστοκρατική καταγωγή, προσόντα, μόρφωση καθώς και αγάπη για την πατρίδα (Αυλογιάρης, 2020).

Στην ίδια έρευνα του Αυλογιάρη σχολιάζονται και οι ενότητες των σχολικών βιβλίων που περιγράφουν την στάση και επιρροή γειτονικών και Ευρωπαϊκών κρατών στην έκβαση, υποστήριξη ή μη της Επανάστασης, όπως επίσης και ο χαρακτήρας των Οθωμανών. Οι Οθωμανοί εμφανίζονται στα σχολικά εγχειρίδια ως πολεμοχαρείς, σκληροί, αναξιόπιστοι, βίαιοι, απάνθρωποι και συνεχή σύγκρουση με τη Δύση και τον Χριστιανισμό που ταυτίστηκε με την έλλειψη πολιτισμού. Στα εγχειρίδια τονίζονται η οργάνωση, οι εμπειρία και οι στρατηγικές ικανότητες των Τούρκων αξιωματούχων. Ο στρατός τους διαθέτει πυκνό δίκτυο ανεφοδιασμού, σύγχρονο εξοπλισμό και καλή επικοινωνία μεταξύ των ηγετικών στελεχών. Η σύγκριση με τον ελληνικό στρατό αναδεικνύει τον κίνδυνο που διέτρεχαν οι Έλληνες επαναστάτες αλλά και την γενναιότητά που τους επέτρεπε αρκετές φορές να επικρατήσουν ενώ οι χαμένες μάχες τόνιζαν την άνιση σύγκρουση και την αδυναμία αντίστασης απέναντι σε έναν τόσο ισχυρό εχθρό.

Στην εξωτερική πολιτική η Ρωσία παρουσιάζεται θετικά ως μια προστάτιδα δύναμη των Ελλήνων με ίδιες θρησκευτικές πεποιθήσεις η οποία δε, όσο και αν επιθυμεί να βοηθήσει την επαναστατημένη Ελλάδα αδυνατεί να το πράξει εξαιτίας δεσμεύσεων με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, ενώ άλλες φορές παρουσιάζεται ως μια χώρα που εκμεταλλεύεται τη θέση των Ελλήνων για να επιτύχει δικές της πολιτικές συμφωνίες και να εξυπηρετήσει τα συμφέροντά. Σε πολλά εγχειρίδια από το 1975 και έπειτα, η Γαλλία έχει μάλλον θετικό αποτύπωμα για την έκβαση της Επανάστασης καθώς εκτός της επιρροής στο επαναστατικό πνεύμα των Ελλήνων από τις ιδέες της Γαλλικής επανάστασης συνεισέφερε και στην στρατιωτική ενίσχυση του Αγώνα με την οργάνωση του ελληνικού στρατού. Η εξωτερική πολιτική της Αγγλίας αποδείχθηκε ευνοϊκή για τους επαναστατημένου Έλληνες ταυτόχρονα εξυπηρετώντας και δικά της συμφέροντα.

Σημαντική θέση στην ιστορία κατέχει η Ναυμαχία του Ναυρίνου καθώς οι μεγάλες δυνάμεις, Ρωσία, Γαλλία και Αγγλία έδρασαν συλλογικά καταστρέφοντας τον οθωμανικό στόλο σε μια κρίσιμη για την έκβαση της Επανάστασης στιγμή. Σε παλαιότερα βιβλία αναδεικνυόταν η υπεροχή των Αιγυπτίων, συμμάχων των Οθωμανών, ενάντια των Ευρωπαίων σε μια προσπάθεια αναγωγής του Ευρωπαϊκού στόλου σε άκρως αποτελεσματικό και ικανό.

Τέλος, υπάρχει ιδιαίτερη αναφορά σε όλα τα εγχειρίδια για το φιλελληνικό κίνημα που κατέκλεισε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες σε αντιπαραβολή της αρνητικής στάσης πολλών κυβερνήσεων απέναντι στην Επανάσταση. Δίνεται έμφαση στην προσφορά των φιλελλήνων όχι μόνον σε οικονομικό επίπεδο αλλά και έμπυχο δυναμικό ενώ παράλληλα επαινείται η γενναιότητα και το πνεύμα αυτοθυσίας όσων έχασαν τη ζωή τους στη μάχη. Σπουδαία προσωπικότητα αναδεικνύεται ο λόρδος Μπάιρον για την αγάπη του στην Ελλάδα και για την υλική και ηθική προσφορά του στον Αγώνα.

Κεφάλαιο 2. Ο εορτασμός της επετείου

Στο δεύτερο κεφάλαιο καταγράφονται με λεπτομέρεια ο πρώτος εορτασμός το 1838, οι Ιωβηλαίοι του 1871, του 1921 και του 1971. Επιπλέον, περιγράφεται ο τρόπος με τον οποίον γιορτάστηκαν οι επέτειοι, οι παράλληλες θρησκευτικές και πολιτιστικές δράσεις. Τέλος, αναλύεται ο εορτασμός το 2021 για την επέτειο των 200 χρόνων, και όλες οι νέες εκφραστικές μορφές και αναφέρονται τα ψηφιακά μέσα που χρησιμοποιήθηκαν.

2.1 Ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας και του προσώπου της εορτής

Ο επέτειος των 200 χρόνων από την κήρυξη της Ελληνικής επανάστασης βρίσκει την χώρα να προσανατολίζεται στο μέλλον, κοιτώντας στο παρελθόν για να εμπνευσθεί. Οι δράσεις που έχουν σχεδιαστεί από την Τοπική Αυτοδιοίκηση, φορείς, συλλόγους, ιδρύματα και ενεργούς πολίτες αναδεικνύουν την Ελληνική Επανάσταση ως κορυφαίο ιστορικό γεγονός με διεθνή διάσταση, την πορεία των 200 χρόνων του σύγχρονου Ελληνικού Κράτους και τις μεγάλες προσωπικότητες που άφησαν το στίγμα τους στη διαδρομή αυτή. Στόχος των δράσεων είναι να ανοίξουν το παράθυρο του μέλλοντος, να αφήσουν παρακαταθήκη για τον Έλληνα του αύριο και να δημιουργήσουν νέες ευκαιρίες για τις επόμενες γενιές. Το όραμα για την Ελλάδα, η κοινή ταυτότητα που θα χτιστεί από τη μελλοντική πορεία και την εξέλιξη του τόπου, οι δεσμεύσεις και οι κοινές θυσίες προβάλλεται σε πρωταγωνιστική θέση (Παπαγεωργίου, 2021).

Οι Ιωβηλαίοι εορτασμοί των προηγούμενων αιώνων αποτελούν μια επίκληση στο λαμπρό παρελθόν που υπακούει όμως σε σκοπιμότητες και πολιτικές του παρόντος. Παρακάτω παρουσιάζονται και μνημονεύονται μεγάλοι εορτασμοί της επετείου της επανάστασης με τον καθένα να εξυπηρετεί τις πολιτικές και κοινωνικές σκοπιμότητες του εκάστοτε αρχηγού του κράτους και των διαφόρων Κυβερνήσεων οι οποίοι προς όφελός τους εκμεταλλεύτηκαν το γεγονός και επιδίωξαν να δώσουν το στίγμα που εξυπηρετούσε τα συμφέροντά τους.

2.2 Οι Ιωβηλαίοι εορτασμοί κατά το παρελθόν

Οι εθνικές επέτειοι αποτελούν ευκαιρία κωδικοποίησης της εθνικής ταυτότητας μέσω της γλώσσας των συμβόλων. Η ημερομηνία του εορτασμού αποτελεί ένα σύμβολο καθώς το γεγονός που εορτάζεται έχει ως στόχο να τονίσει συγκεκριμένα στοιχεία της εθνικής ταυτότητας και εθνικές αξίες (Κουλούρη, 2012).

Ο εορτασμός «εις τὸ διηνεκές» της Επανάστασης την 25η Μαρτίου καθιερώθηκε το 1838 με το Βασιλικό Διάταγμα 980/15(27)-3-18381 της Κυβέρνησης Όθωνος και του Γεώργιου Γλαράκη, γραμματέα της Επικρατείας (υπουργού) επί των Εκκλησιαστικών, Δημοσίας Εκπαιδεύσεως και Εσωτερικών. Η ημέρα αυτή ακόμη και πριν την επίσημη καθιέρωσή της θεωρούνταν ιερή, σηματοδοτούσε τον αγώνα για την εθνική αντίσταση και ήταν στενά συνδεδεμένη με την θρησκεία που λειτουργούσε ως το ενωτικό στοιχείο όλων των Ελλήνων. Έτσι θεωρήθηκε ορθός και εύστοχος ο συνδυασμός του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου με την έναρξη της ανεξαρτησίας του Ελληνικού Έθνους όπως αναφέρεται και στο Διάταγμα.

2.2.1 Ο πρώτος εορτασμός το 1838

Την παραμονή της 25ης Μαρτίου του 1838 στην Αθήνα ξεκίνησαν οι εορτασμοί με 21 κανονιοβολισμούς στον Λυκαβηττό, ενώ την επόμενη ημέρα το πρωί ακολούθησαν ακόμη 21 για να θυμίσουν τους ηρωισμούς και θυσίες του αθάνατου '21 των Ελλήνων με τις καμπάνες να ηχούν πανηγυρικά. Τελέστηκε επίσημος εορτασμός με την δοξολογία στον ναό της Αγίας Ειρήνης με τους Αθηναίους να έχουν κατακλίσει τον προαύλιο χώρο χειροκροτώντας και ζητωκραυγάζοντας τους δοξασμένους φουστανελοφόρους, την κυβέρνηση και τον κλήρο. Παρευρέθηκαν ο βασιλιάς Όθωνας με την βασίλισσα Αμαλία φορώντας παραδοσιακές ενδυμασίες, πολιτικοί, στρατιωτικοί, δημοτικές αρχές, δικαστές και διάφορες συντεχνίες για να τιμήσουν τη μεγάλη γιορτή (Τσώλης, 2011).

Η ατμόσφαιρα ήταν φορτισμένη συναισθηματικά με το πλήθος να κρατάει σημαίες της γαλανόλευκης, όπλα και τύμπανα ενώ μια μπάντα γυρνούσε την πόλη υπενθυμίζοντας σε όλους την μεγάλη ημέρα. Η Αθήνα την εποχή εκείνη δεν είχε καμία σχέση με την σημερινή της εικόνα (Εικόνα 1) καθώς μόλις πριν τρία χρόνια όλες οι πολιτικές και στρατιωτικές αρχές είχαν μεταφερθεί από την προσωρινή πρωτεύουσα του Ναυπλίου. Αν και οι ελλείψεις των υποδομών ήταν πολλές και η βροχή την ημέρα εκείνη

έκανε την εμφάνισή της τίποτα δεν εμπόδισε το πλήθος από το να συγκεντρωθεί μπροστά από τα Παλαιά Ανάκτορα σε ένα μεγάλο γιορταστικό πανηγύρι, με χορούς και τραγούδια έως το πρωί. Κατά τη διάρκεια της νύχτας, φωταγωγήθηκαν με φανούς η Ακρόπολη, δημόσια κτίρια και αρκετά σπίτια. Εντυπωσιακός ήταν και ο σχηματισμός ενός αρκετά ευδιάκριτου φωτεινού σταυρού σε μια πλευρά του Λυκαβηττού (<https://www.sansimera.gr/articles/913>). Οι 21 κανονιοβολισμοί το βράδυ της 25ης Μαρτίου του 1838 έκλεισαν τις εορταστικές εκδηλώσεις.

Εικόνα 1: Ο πρώτος εορτασμός της επετείου στην Αθήνα. Πηγή: <https://www.sansimera.gr/articles/913>

2.2.2 Ο πρώτος Ιωβηλαίος 1871

Η επέτειος των πενήντα χρόνων της 25η Μαρτίου 1871 συνέπεσε με την Μεγάλη Πέμπτη, έτσι αποφασίστηκε να μεταφερθεί στις 25 Απριλίου, και να εορτασθεί μαζί με την επίσημη υποδοχή του Σκηνώματος του Εθνοϊερομάρτυρα Πατριάρχη Γρηγορίου του Ε΄ (Εικόνα 2) στην Αθήνα, που αποτέλεσε και το κυριότερο στοιχείο εορτασμού. Ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως στις αρχές του 1821 είχε αφορίσει τους Επαναστάτες μετά την έναρξη του πολέμου στη Μολδοβλαχία τον Φεβρουάριο του 1821 και με φερμάνι του Σουλτάνου φυλακίστηκε, βασανίστηκε και απαγχονίστηκε στις 10 Απριλίου

του ίδιου έτους. Η σορός του μεταφέρθηκε και ενταφιάστηκε στην Οδησσό όταν, 50 χρόνια αργότερα θα αποφασιζόταν η μεταφορά του στην Αθήνα.

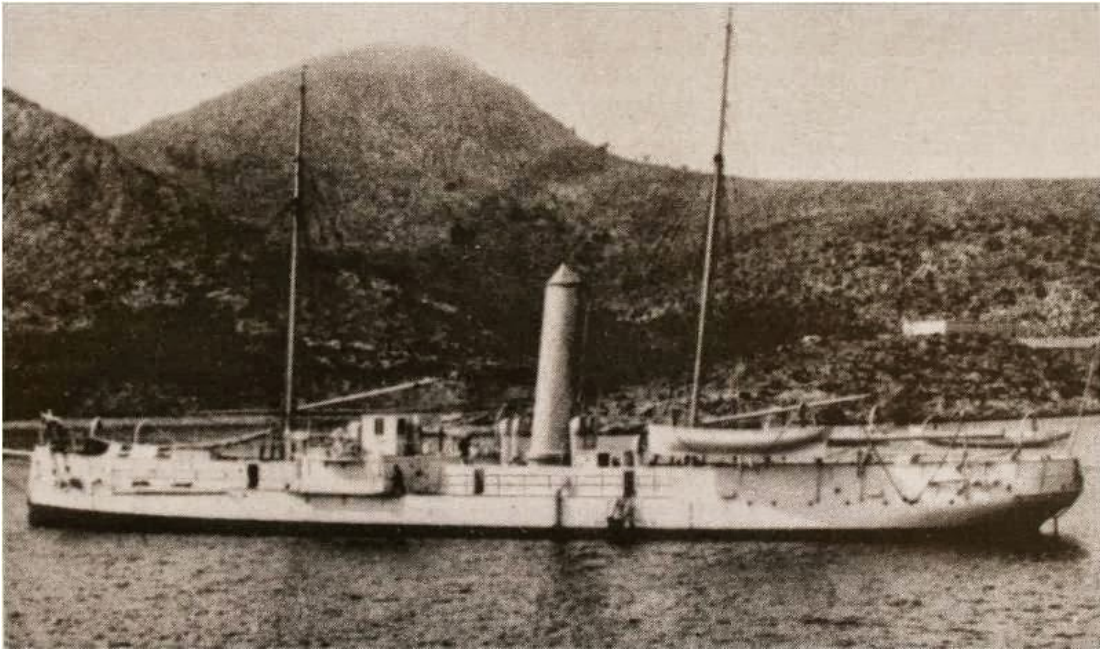
Ελληνική κληρικολαϊκή αντιπροσωπεία μετέβη στην Οδησσό όπου την 10η Απριλίου, μετά από πάνδημη και μεγαλοπρεπή τελετή παρέλαβε τη Λάρνακα και την τοποθέτησε επί του καταστόλιστου ατμόπλοιου «Βυζάντιον» μετά από λαμπρή πομπή. Αν και υπήρξαν ζητήματα για την μεταφορά του από την τουρκική πλευρά, στο τέλος βρέθηκε λύση και τα ατμόπλοια πέρασαν από το στενό του Βοσπόρου.

Εικόνα 2: Ο Εθνοϊερομάρτυρας Πατριάρχης Γρηγόριος ο Ε΄.

Πηγή: https://cdn.sansimera.gr/media/photos/main/Patriarch_Grigorios_E.jpg

Στον Πειραιά έφτασε το πρωί της 14ης Απριλίου όπου το υποδέχτηκε το θωρηκτό «Βασιλεύς Γεώργιος», (Εικόνα 3) κανονιοβολισμοί ακούστηκαν στην αποβάθρα και οι ήχοι της μπάντα της Ρωσικής ναυαρχίδας ακούστηκαν για να τιμήσουν τον Πατριάρχη που ελλιμενίστηκε στον Πειραιά. Η πομπή ξεκίνησε παρουσία του βασιλέως Γεωργίου, της βασίλισσα Όλγας και πλήθους κόσμου. Διήρκησε περί τις δύομιση ώρες φτάνοντας στην Μητρόπολη Αθηνών όπου τα λείψανα παραμένουν έως και σήμερα. Ο σκοπός του κράτους εκμεταλλεζόμενος το γεγονός ήταν να τονίσει τον αδιαίρετο δεσμό του με την Εκκλησία και τη χριστιανική πίστη επιθυμώντας ταυτόχρονα να επιτευχθεί εθνική ενότητα και να αμβλυνθούν οι αντιθέσεις μιας κοινωνίας νέας, δίχως εδραιωμένη ταυτότητα (Μοσχονάς, 2021).

Εικόνα 3: Το θωρηκτό «Βασιλεύς Γεώργιος» που μετέφερε το σκήνωμα του Εθνοϊερομάρτυρα Πατριάρχη Γρηγορίου του Ε΄. Πηγή: Αντιναυάρχου ΠΝ έ.α. Κ. Παϊζη-Παπαδελη, «Τα πλοία του πολεμικού ναυτικού 1829-1999», εκδ.Αστραία, σελ. 43.

Η συμμετοχή των μαθητών καταγράφεται για πρώτη φορά το 1914 σε λαμπαδηφορία σε Άργος και Λάρισα, ενώ στη Κέρκυρα κατά τη διάρκεια της νύχτας έγινε λαμπρή παρέλαση στους κεντρικότερους δρόμους στρατιωτικών λαμπαδηφορούντων και μαθητών Γυμνασίου οι οποίοι με τη συνοδεία μουσικής έψαλλαν το εμβατήριο «Ήπειρος» (Τότσικας, 2013). Το 1936 παρουσία του πρωθυπουργό Μεταξά και το Βασιλιά, οι οργανώσεις, οι τροχιοδρομικοί, αντιπροσωπεία χωρικών Μακεδόνων με τις εθνικές ενδυμασίες, παλαιοί πολεμιστές και ακολούθησε το στράτευμα. Με την επιβολή του καθεστώτος της 4ης Αυγούστου η συμμετοχή μαθητών σε παρελάσεις χρησιμοποιείται για την ανάπτυξη της στρατιωτικής συνείδησης της νεολαίας. Ενώ οι μαθητικές παρελάσεις στο σύνολο των δυτικών κρατών της Ευρώπης σταμάτησαν μετά τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, οι μαθητικές παρελάσεις συνεχίζουν έως και σήμερα καθώς θεωρείται πως αφενός αποτίεται φόρος τιμός τους προγόνους ενώ ταυτόχρονα παρουσιάζονται οι νέοι ως συνεχιστές του δοξασμένου παρελθόντος (Τότσικας, 2013).

2.2.3 Η εκατονταετηρίδα 1921

Αν δινόταν ένας τίτλος θα ήταν η εκατονταετηρίδα που γιορτάστηκε μετά από 9 χρόνια.

Η προετοιμασία είχε ήδη ξεκινήσει από το 1918 από την Κεντρική Επιτροπή Εκατονταετηρίδα (ΚΕΕ), στελεχωμένη από μεγάλες φυσιογνωμίες όπως Θεμιστοκλής Σοφούλης και ο ναύαρχος Παύλος Κουντουριώτης, επί Κυβερνήσεως Ελευθερίου Βενιζέλου. Οι εκλογές του 1920 διενεργήθηκαν σε συνθήκες Εθνικού Διχασμού και δυσαρέσκειας για τις αυθαιρεσίες της βενιζελικής διοίκησης. Η νέα Κυβέρνηση του Δημητρίου Γούναρη πλέον στο τιμόνι του κράτους αντικαθιστά μέλη της Επιτροπής με αντιβενιζελικούς και στρέφει την πολιτική της στη Μικρασιατική Εκστρατεία καθώς η χώρα δεν είναι σε θέση να εορτάσει μεγαλοπρεπώς με τις αναταραχές να είναι έντονες στα παράλια της Μικράς Ασίας και πολλούς Έλληνες να έχουν ξεριζωθεί από τον τόπο τους (Μοσχονάς, 2021).

Τοπικά τελέστηκαν εκδηλώσεις, όπως επιμνημόσυνες δεήσεις στο Α΄ Νεκροταφείο Αθηνών, δέηση στη λάρνακα του Γρηγορίου του Ε΄, στέψη των μνημείων του Μιαούλη και του Καραϊσκάκη στον Πειραιά μεταξύ άλλων. Το 1922 εορτασμοί έλαβαν χώρα στη Χίο και τα Ψαρά.

Η πρώτη επίσημη εκατονταετηρίδα γιορτάστηκε στο Μεσολόγγι το 1924 και συνέπεσε με την επέτειο θανάτου του Λόρδου Βύρωνα.

Συμβολικά ο επίσημος κεντρικός εορτασμός μεταφέρθηκε το 1930 ώστε να συμπέσει με την επέτειο των 100 χρόνων από την αναγνώριση της Ελλάδας ως ανεξάρτητο κράτος. Το 1928 ανασυστάθηκε η ΚΕΕ επί της νέας Κυβέρνησης Βενιζέλου στελεχωμένη από τον πρώην Πρωθυπουργό Αλέξανδρο Ζαΐμη και τον Αρχιεπίσκοπο Αθηνών Χρυσόστομο σχεδιάζοντας και διεκπεραιώνοντας μέσα σε δύο μόλις χρόνια ένα φιλόδοξο πρόγραμμα εορτασμών αποτελούμενο από τρεις άξονες (Μοσχονάς, 2019).

Ο πρώτος άξονας αφορούσε τη διοργάνωση μιας μεγάλης έκθεσης που διοργανώθηκε στη Θεσσαλονίκη, την γνωστή έως και σήμερα Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης, μετά από διαμάχη των μεγάλων πόλεων. Ο δεύτερος άξονας είχε ως σκοπό την ανέγερση μνημείων, δομών και κατασκευών που θα αναγνώριζαν την Επανάσταση για την πολιτιστική αναβάθμιση της χώρας. Στο πλαίσιο αυτό, ανεγέρθηκε το 1930 στο Πεδίου

του Άρεως, «Ηρώων» της Επανάστασης (Εικόνα 4), με πλήθος παρευρισκόμενων, κατά τη τελετή θεμελίωσης, από τον θρησκευτικό και πολιτικό κόσμο της πρωτεύουσας. Το πάρκο έκτοτε αναπτύχθηκε με περισσότερες προτομές δενδροφυτεύσεις και αποτελεί σήμερα κόσμημα και πνεύμονα πρασίνου για την πρωτεύουσα. Πολλές πόλεις ακολούθησαν το παράδειγμα της Αθήνας ανεγείροντας πληθώρα μνημείων και ανδριάντων (Σαραντινού, 2021).

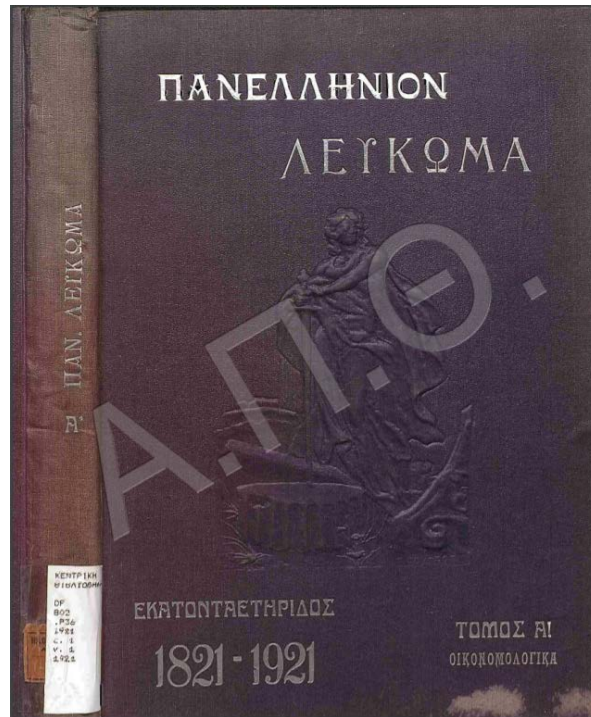

Εικόνα 4: Στιγμιότυπο από την τελετή θεμελίωσης ηρώου στο Πεδίο του Άρεως. Ο θεμέλιος λίθος, οι ιερείς και επίσημοι παρευρισκόμενοι. Πηγή: EPT.

Το ίδιο έτος ιδρύθηκε το μουσείο Μπενάκη ενώ ως τότε «Βασιλικό Θέατρο» μετονομάστηκε σε Εθνικό. Τρίτος άξονας των διοργανωτών επιλέχθηκε να είναι η καλλιτεχνική δημιουργία. Δρομολογήθηκε η συγγραφή και έκδοση ενός πανελλήνιου λευκώματος για την εκατονταετηρίδα η «Χρυσή Βίβλος» (Εικόνα 5) και δημιουργήθηκαν προσωπογραφίες και επετειακά γραμματόσημα αφιερωμένα στην Επανάσταση. Σχεδόν όλοι οι πολιτιστικοί φορείς της χώρας, όπως τα θέατρα, μουσεία, γλύπτες, ιστορικοί, ζωγράφοι, δραστηριοποιήθηκαν και συμμετείχαν στις εκδηλώσεις (Σαραντινού, 2021).

Η λαμπρότητα δεν έλειπε από τους περιφερειακούς εορτασμούς που έλαβαν χώρα το 1930 με σημαντικότερους τον εορτασμό του Ολοκαυτώματος της Μονής Αρκαδίου στο

Ρέθυμνο στις 8 Νοεμβρίου και στη Θεσσαλονίκη στις 26 Οκτωβρίου. Άλλες πόλεις όπως η Καβάλα γιόρτασαν με κατάνυξη την επέτειο (Εικόνα 6).

Εικόνα 5: Το εξώφυλλο του Πανελληνίου Λευκόματος της Εκατονταετηρίδος. Πηγή:
Βιβλιοθήκη ΑΠΘ.

Εικόνα 6: Εορτασμός της Εκατονταετηρίδας στη Καβάλα. Πηγή: <https://www.proininews.gr/wp-content/uploads/2021/03/1930.jpg>

Στην Αθήνα και συγκεκριμένα στο Παναθηναϊκό στάδιο στις 25 Μαρτίου του 1930 οι εορτασμοί κορυφώθηκαν με έφιππους που αναπαριστούσαν τον Αλέξανδρο Υψηλάντη και τον Ιερό Λόχο να εισέρχονται στον αγωνιστικό χώρο. Ακολούθησαν πομπές, παρελάσεις και δρώμενα σε ένα κατάμεστο από κόσμο στάδιο. Το Λύκειο Ελληνίδων με διάφορους παραδοσιακούς χορούς συνόδευσαν την εκδήλωση ενώ όλοι οι συμμετέχοντες φορούσαν φορεσιές από όλες τις ιστορικές περιόδους ενώ έγιναν και αναπαραστάσεις ιστορικών γεγονότων (Χαριτάκης, 1921).

Είναι ο πρώτος μεγάλος εορτασμός στα πλαίσια του οποίου η Εκκλησία δεν έχει κυρίαρχο και αποκλειστικό ρόλο ενώ προωθείται η πολιτιστική ανάπτυξη σε μια χώρα όπου η εορτή στόχευε να προωθήσει την οικονομική ανάταξη, τον εκμοντερνισμό και ταυτόχρονα τον επαναπροσδιορισμό της «ελληνικότητας».

2.2.4 1971: 150 χρόνια από την Επανάσταση εν μέσω Χούντας

Οι εορταστικές εκδηλώσεις για την επέτειο των 150 χρόνων από την Παλιγγενεσία διοργανώθηκαν από τη Χούντα των Συνταγματαρχών και χρησιμοποιήθηκαν για να προβληθεί το μεγαλείο του έθνους να επιδειχθεί το οπλοστάσιο της ιδεολογίας του στρατιωτικού καθεστώτος. Το «Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών» παρουσιάστηκε ως δικαίωση του Αγώνα του 1821. Η Επιτροπή καταρτισμού προγράμματος αποτελούνταν από στελέχη του Φοίνικα και τον Αρχιεπίσκοπο Ιερώνυμο. Από την αρχή του έτους ξεκίνησε ο επίσημος εορτασμός, με στρατιωτικές μπάντες να παρελαύνουν στους δρόμους της Αθήνας. Σε όλη την επικράτεια αμέτρητες γιορτές αναβίωσαν γεγονότα της επανάστασης με μαθητές και στρατιώτες να χορεύουν τσάμικα και να παριστάνουν την ορκωμοσία των οπλαρχηγών φορώντας φουστανέλες.

Τα σχολεία είχαν κεντρικό ρόλο με το τότε Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων να μένει προσκολλημένο στην «επιφάνεια» των πραγμάτων και τη δημιουργία εντυπώσεων, καθώς ο εορτασμός αντιμετωπίστηκε ως μοναδική ευκαιρία προβολής του καθεστώτος και φανφαρονισμού (Πλατής, 2020). Πλούσια και επιμελημένη έπρεπε σύμφωνα με το Υπουργείο, να είναι η διακόσμηση των γραφείων, των αιθουσών και των προαύλιων χώρων κάθε σχολικής μονάδας ενώ η συμμετοχή των μαθητών έπρεπε να είναι καθολική και σχεδόν καταναγκαστική χωρίς να κατανοούν το βαθύτερο νόημα του γεγονότος της Επανάστασης. Φυσικά οι μαθητές παρέλασαν την ημέρα της επετείου μπροστά από εκλεκτούς καλεσμένους (Εικόνα 7).

Εικόνα 7: Μαθητική Παρέλαση το 1971 στην Καστοριά υπό την παρουσία του Υπουργού Στυλιανού Παττακού. Πηγή: <https://fouit.gr/wp->

content/uploads/2017/03/%CE%A0%CE%B1%CF%84%CF%84%CE%B1%CE%BA%CE%BF
%CF%82-.jpg

Εικόνα 8: Επίσημοι Προσκεκλημένοι της Εκκλησίας της Ελλάδος στα Προπόλεια της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Πηγή: https://www.exapsalmos.gr/wp-content/uploads/2021/03/thumbnail_image-4.png

Στην Αθήνα συγκεντρώθηκαν μετά από πρόσκληση της Εκκλησίας της Ελλάδος και του τότε Αρχιεπισκόπου Αθηνών και Πάσης Ελλάδος Ιερωνύμου του Α΄, Προκαθήμενοι και Εκπρόσωποι όλων των κατά Τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών (Εικόνα 8).

Στη γιορτή υπερπαραγωγή «Η πολεμική αρετή των Ελλήνων» που έλαβε χώρα στο Παναθηναϊκό στάδιο (Εικόνα 9), παρέλασαν άρματα, αναπαραστάσεις σκηνών από την μακρά ελληνική ιστορία, παραδοσιακές φορεσιές και πρόχειρα φτιαγμένα σκηνικά από χαρτόνι, χοντροκομμένα συνθήματα. Πέρσες, Έλληνες, η Βέμπο και άλλες μεγάλες προσωπικότητες της ιστορίας εμφανίστηκαν κατά τη διάρκειά της. Το μόνο που επιτεύχθηκε ήταν ο εξευτελισμός των συμβολισμών, ο διασυρμός της επετείου και ανάμνηση μια θλιβερής γιορτής στις επόμενες γενιές (Κιτρομηλίδης, 2020).

Τα παραπάνω σκοπό είχαν να διαμορφώσουν μία όμορφη ατμόσφαιρα, λειαίνοντας την ωμή βία, τις διώξεις, την προπαγάνδα και όσα δεινά επιφύλαξαν στην πλειονότητα του ελληνικού λαού να καρπωθούν δηλαδή, ιδεολογικά οφέλη για το στρατιωτικό καθεστώς (Πλατής, 2020).

Εικόνα 9: Η γιορτή της επετείου των 150 χρόνων από την κήρυξη της Επανάστασης στο Παναθηναϊκό Στάδιο. Πηγή: https://www.timesnews.gr/wp-content/uploads/2020/06/stadio_2-scaled.jpg

2.3 Ο κομβικός εορτασμός των 200 ετών

Αποτελεί ίσως την σημαντικότερη επέτειο για την Ελλάδα, αλλά και όχι μόνο. Η Ελληνική Επανάσταση ακούστηκε ηχηρά διεθνώς. Το άσβεστο πάθος των Ελλήνων για αξιοπρέπεια, ελπίδα, και προπάντων ελευθερία ενέπνευσε, δημιουργώντας έναν φιλελληνικό πυρετό (Λυγερού, 2021).

Έργο της επιτροπής δεν είναι η «αλήθεια για το 1821» αλλά να αναδείξει τους συμβολισμούς που γεννήθηκαν από τον Αγώνα και μπορούν ακόμη και σήμερα να υποστηρίξουν το αίσθημα της ενότητας (Κιτρομιλήδης, 2020).

2.3.1 Η διαφορά του εορτασμού του 2021

Οι ανάγκες της σύγχρονης Ελλάδας είναι πολύ διαφορετικές από αυτές των περασμένων δεκαετιών. Οι νέες εκφραστικές μορφές που προσφέρει ο εορτασμός καλούνται να επενδύσουν συμβολικά νέο περιεχόμενο, κατάλληλο για τους ιδεολογικούς προσανατολισμούς του σήμερα. Ο εορτασμός απευθύνεται τόσο στο εγχώριο, όσο και

στο ευρωπαϊκό κοινό. Το συμβολικό κεφάλαιο το οποίο αναμένεται να αφήσει ως παρακαταθήκη ο εορτασμός είναι βαρύ, σε μία κομβική συγκυρία για την Ελλάδα της υπερ-δεκαετούς κρίσης που βρίσκεται σε πορεία μετασχηματισμού με την ξεθεμελίωση του μεταπολιτευτικού τοπίου (Παπαγεωργίου, 2021). Η Ελλάδα από την περίοδο της κρίσης περνά στην περίοδο του ψηφιακού μετασχηματισμού και την έγκριση κονδυλίων για τον πολιτισμό.

Περισσότερες από 50 πόλεις σε όλο τον κόσμο φωταγώγησαν με τα χρώματα της γαλανόλευκης εμβληματικά κτίρια και μνημεία. Από την αρχαιότερη Μονή του Ελληνορθόδοξου Πατριαρχείου Ιεροσολύμων την Ιερά Μονή του Τιμίου Σταυρού, την Αμερική, τη Βραζιλία, την Αυστραλία και όλες τις ηπείρους τα χρώματα της Ελλάδας τίμησαν την εθνική εορτή και την επέτειο 200 ετών από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης του 1821 (Εικόνες 10,11).

Η επίσημη ιστοσελίδα της Επιτροπής «Ελλάδα 2021» (<https://www.greece2021.gr/>) (Εικόνα 12) αναφέρει πως σκοπός της είναι να σχεδιάσει τον εορτασμό της επετείου και να συντονίσει το πρόγραμμα εκδηλώσεων και δράσεων, με στόχο να επανασυστηθεί η Ελλάδα, από την αρχή της σύγχρονης ιστορίας της μέχρι και σήμερα. Προτεραιότητες αποτελούν η δημιουργία Ημερολογίου με καταγεγραμμένες όλες τις δράσεις που θα υλοποιηθούν, η διαχείριση δράσεων που προτείνονται από τους φορείς για τη διαμόρφωση του συνολικού προγράμματος και τέλος η σχεδίαση δράσεων και υλοποίηση από φορείς που θα υποδειχθούν για τη δημιουργία θετικής δυναμικής μέσα στην κοινωνία για την επέτειο των 200 χρόνων.

Εικόνα 10: Η φωταγώγηση της όπερας του Σύδνεϋ προς τιμή της επετείου. Πηγή:
<https://www.news247.gr/img/9281/9181688/503000/w460mobile/460/sidney.jpg>

Εικόνα 11: Φωταγώγηση της πλατείας Ελευθερίας στη Λευκωσία της Κύπρου. Πηγή:
<https://i1.prth.gr/images/963x541/files/2021-03-24/Cyprus.jpg>

Υπάρχουν 4 άξονες στους οποίους εστιάζει η Επιτροπή τις δράσεις της και αυτές είναι το 1821 στην Ελλάδα και τον κόσμο, η Ελλάδα μετά από μια πορεία 200 χρόνων, οι Έλληνες που αφήνουν το αποτύπωμα τους στον κόσμο και τέλος οι προοπτικές που ανοίγει το 2021 για την Ελλάδα του μέλλοντος.

Εικόνα 12: Λογότυπο της Επιτροπής 2021. Πηγή: <https://www.greece2021.gr>

Το έργο της Επιτροπής, εκτός από την επιτελική του διάσταση, περιέχει και την υλοποίηση δράσεων εμβληματικού χαρακτήρα με τις σημαντικότερες να αποτελούν την διοργάνωση του διεθνούς Φόρουμ «Η Ελλάδα το 2040», μέσα από το οποίο η ελληνική κοινωνία, το επιστημονικό προσωπικό της χώρας και προσωπικότητες παγκοσμίου κύρους θα χαρτογραφήσουν την πορεία της χώρας προς το μέλλον και δεύτερον η δημιουργία του Ερευνητικού Ινστιτούτου για την Τεχνητή Νοημοσύνη, που στόχο έχει να βάλει την Ελλάδα στην αιχμή του δόρατος της παγκόσμιας τεχνολογικής πρωτοπορίας.

Αποκορύφωμα των εκδηλώσεων αποτελεί η ημέρα της 25ης Μαρτίου όπου προγραμματίστηκαν εκδηλώσεις στην πρωτεύουσα και σε μεγάλες πόλεις της χώρας. Λιτός σε όλες τις περιφερειακές πόλεις και ταυτόχρονα εκθαμβωτικός στην πρωτεύουσα χαρακτηρίστηκε ο εορτασμός. Εν μέσω ιδιαίτερων υγειονομικών περιορισμών σε όλο τον κόσμο η Ελλάδα κλήθηκε να γιορτάσει, να τιμήσει και να επικοινωνήσει την επέτειο της 25ης Μαρτίου. Η στρατιωτική παρέλαση ξεπέρασε κάθε προηγούμενο και τα χρώματα της γαλανόλευκης σημαίας κυριάρχησαν σε κάθε άκρη του πλανήτη. Η μεγαλύτερη διαφορά σε σχέση με όλους τους προγενέστερους εορτασμούς αποτέλεσε η απουσία του κόσμου.

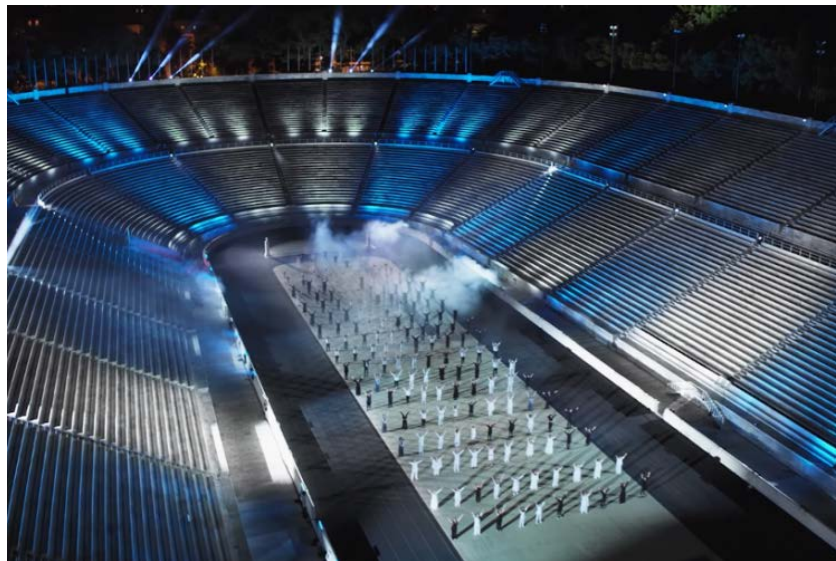
2.3.2 Ψηφιακά μέσα

Σε αποτίμηση του διαδικτυακού και οπτικοακουστικού περιεχομένου που έχουν παραχθεί στα πλαίσια του Ιωβηλαίου των 200 ετών παρατηρείται πως διαφέρει

θεμελιακά από κάθε είδος εθνικού εορτασμού που έχει γνωρίσει η χώρα και αποτέλεσε μέρος της παράδοσης (Παπαγεωργίου, 2021).

Αποτελεί για μια καινοτόμο μέθοδο για την παραγωγή συγκλίσεων και συναινέσεων, με απώτερο σκοπό την υπέρβαση των κοινωνικών συγκρούσεων, την αποιδεολογικοποίηση του κοινωνικού κόσμου και την ενότητα του κοινωνικού συνόλου με τη γείωση της κοινωνικής αντίδρασης. Στοχεύει και συμβάλλει στην επιβολή μιας καθολικής ηγεμονίας και μιας συμμόρφωσης με τα αποδεκτά μοντέλα ανάπτυξης και οικονομίας, εκπαίδευσης, διαχείρισης πολιτισμού, ταυτότητας, πολιτικής εκπροσώπησης, πολιτικής συμμετοχής που επιτάσσουν οι σύγχρονες κοινωνίες οι οποίες εξελίσσονται και προχωρούν (Παπαγεωργίου, 2021).

Το βιντεοκλίπ της επετείου των 200 χρόνων μετά την Επανάσταση είχε τίτλο «Ας κρατήσουν οι χοροί» και τα γυρίσματά του πραγματοποιήθηκαν στο Παναθηναϊκό Στάδιο, γνωστό και ως Καλλιμάρμαρο (Εικόνα 21). Μικροί και μεγάλοι συμμετείχαν στο εγχείρημα με την κυκλοφορία του να γίνεται στα τέλη του 2020 και να σηματοδοτεί την εορταστική επερχόμενη χρονιά.

Εικόνα 13: Πανοραμική άποψη του Παναθηναϊκού Σταδίου κατά τη διάρκεια των γυρισμάτων του σποτ της Επιτροπής 2021. Πηγή:

https://www.athensvoice.gr/sites/default/files/styles/default/public/article/2020/10/28/video-ellada-2021_0.png?itok=irGFkCA-

Πολλές άλλες εκδηλώσεις που αναφέρονται παρακάτω βασίστηκαν στις νέες τεχνολογικές δυνατότητες παρουσιάζοντας ενδιαφέροντα έργα.

2.3.3 Ακρόπολη

Ο βράχος της Ακρόπολης αποτελεί διαχρονικό σύμβολο των Αθηναίων που δεν θα μπορούσε να απουσιάζει από τους εορτασμούς των 200 χρόνων από την κήρυξη της Επανάστασης. Στις 25 Μαρτίου του 2021 παρουσία της Προέδρου της Δημοκρατίας Κατερίνας Σακελλαροπούλου, του πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη πραγματοποιήθηκε η τελετή έπαρσης της σημαίας από Εύζωνες της Προεδρικής Φρουράς (Εικόνα 14) υπό τους ήχους της μπάντας του Στρατού που εκτέλεσε στρατιωτικό εμβατήριο με την διεθνούς φήμης σοπράνο Αναστασία Ζαννή να ερμηνεύει αμέσως μετά τον Ύμνο εις την Ελευθερίαν του Διονύσιου Σολωμού σε Πανελλήνια μετάδοση.

Οι εορταστικές εκδηλώσεις ξεκίνησαν νωρίτερα στις 6:21 όταν 21 χαιρετιστήριες βολές ήχησαν από το Πυροβολείο του Λυκαβηττού.

Η Ακρόπολη πολιορκήθηκε πολλές φορές στην Ελληνική ιστορία με εμφανείς τις πληγές στο μνημείο (Εικόνα 15). Το 1821 οι Αθηναίοι, ακολουθώντας τους υπόλοιπους Έλληνες επαναστάτησαν αναγκάζοντας τους Τούρκους να κλειστούν στην Ακρόπολη με την πολιορκία να κρατάει αρκετούς μήνες κατά της διάρκεια της οποίας οι Τούρκοι έκαναν εξόδους για νερό και τρόφιμα. Ο Ομέρ Βρυώνης έλυσε την πολιορκία της Ακρόπολης δίνοντας εφόδια τους πολιορκημένους ενώ αφάνισε τους Έλληνες χωρίς διαλογή. Το Νοέμβριο του 1821 συνολικά 1000 Έλληνες πολιορκούν εκ νέου την Ακρόπολη μετά από επιτυχημένες μάχες σε περιοχές της Αθήνας (Αθανασιάδης, 2021).

Εικόνα 14: Τελετή επίσημης έπαρσης της σημαίας στον Ιερό Βράχο της Ακρόπολης. Πηγή: <https://i1.prth.gr/images/963x541/files/2021-03-25/eparsi-1821-arthro.jpg>

Εικόνα 15: Πολιορκία της Ακρόπολης. Πηγή: <https://www.xalkidikipolitiki.com/wp-content/uploads/2020/03/2-1-1.jpg>

Η πολιορκία ήταν σκληρή με τους Τούρκους να ξεμένουν από μολύβι και να διαλύουν τους τοίχους του Παρθενώνα για να πάρουν μολύβδο από τους σιδερένιους συνδέσμους. Η καταστροφή θα ήταν πολύ μεγαλύτερη χωρίς την διαμεσολάβηση των πολιορκητών οι οποίοι προσέφεραν μολύβι και βόλια στους Τούρκους με αντάλλαγμα τη μη περαιτέρω διάλυση του Παρθενώνα. Στις 9 Ιουνίου του 1822 οι Τούρκοι παρέδωσαν το οχυρό υπογράφοντας συνθήκη παράδοσης (Κορρές, 2021). Έτσι η Αθήνα απέκτησε την ελευθερία της μετά από 366 χρόνια σκλαβιάς έτοιμη για μια νέα αρχή που δεν κράτησε πολύ.

Η Ακρόπολη πολιορκήθηκε ξανά το 1826 με τους Τούρκους πλέον κατακτητές να ανατινάζουν ιστορικά κτήρια και να χτυπούν ακατάπαυστα τον ιερό βράχο με κανόνια. Η πολιορκία έληξε το 1827 μετά από ηρωικές θυσίες των Ελλήνων υπερασπιστών.

2.3.4 Παρέλαση

Η στρατιωτική παρέλαση που πραγματοποιήθηκε το πρωί της 25ης Μαρτίου του 2021 κορύφωσε τους εορτασμούς για την επέτειο των 200 χρόνων από την κήρυξη της Επανάστασης. Εκτός από τον πρωθυπουργό της χώρας Κυριάκο Μητσοτάκη παρευρέθηκαν στις εορταστικές εκδηλώσεις προσωπικότητες όπως ο Πρόεδρος της Κύπρου Νίκος Αναστασιάδης, ο πρωθυπουργός της Ρωσίας Μιχαήλ Μισούστιν, ο διάδοχος του βρετανικού θρόνου πρίγκιπας Κάρολος με τη δούκισσα της Κορνουάλλης και η υπουργός Άμυνας της Γαλλίας Φλωράνς Παρλί. Οι μεγάλες δυνάμεις παρείχαν ζωτική βοήθεια στην προσπάθεια της χώρας για ανεξαρτησία από την Οθωμανική Αυτοκρατορία, και για αυτό το λόγο κλήθηκαν να παρευρεθούν στους εορτασμούς των 200 χρόνια από την έναρξη της ελληνικής εξέγερσης.

Ο ρόλος των μεγάλων δυνάμεων ήταν καθοριστικός για την τελική επίτευξη της νίκης με την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας του νέου ελληνικού εθνικού κράτους. Πέρα από κάθε αμφιβολία, όλοι απέβλεπαν στην προώθηση κυρίως των δικών τους συμφερόντων. Η Αγγλία, η Γαλλία και η Ρωσία προσανατολίστηκαν στη λύση της δημιουργίας ανεξάρτητου ελληνικού κράτους και μάλιστα σε μια στιγμή που η επανάσταση είχε χαθεί και θεωρήθηκε ιδιαίτερα σημαντικό να εκπροσωπηθούν στους εορτασμούς (Εικόνα 16).

Ιδιαίτερες οι συνθήκες καθώς δεν επιτράπηκε η συγκέντρωση και παρακολούθηση της παρέλασης από του πολίτες εξαιτίας της παγκόσμιας υγειονομικής κρίσης ωστόσο, πραγματοποιήθηκε όπως κάθε χρονιά πλήρης κάλυψη της εκδήλωσης από την κρατική τηλεόραση, σε απευθείας μετάδοση και σε live streaming. Για την παρουσίαση επιστρατεύθηκε ο διεθνούς φήμης παρουσιαστής Νίκος Αλιάγας τον οποίο συνόδευσε η επισμηνιάς Σοφία Κορμά.

Η παρέλαση ξεκίνησε με εμβατήρια της μπάντας στρατιωτικής διοίκησης και το γενικό πρόσταγμα του υποστράτηγου και διοικητή της σχολής Ευέλπιδων Γεώργιου Κωστίδη με στόχο να εκπέμψει μήνυμα ετοιμότητας και αποφασιστικότητας των Ενόπλων Δυνάμεων που διασφαλίζουν την εθνική ακεραιότητα και τα κυριαρχικά δικαιώματα της χώρας ως άξιοι συνεχιστές της ιστορίας του 1821 όπως αναφέρει αφιέρωμα του in.gr.

Το έφιππο τμήμα παρέλασε στην καρδιά της Αθήνας με παραδοσιακές φορεσιές διαφόρων ιστορικών περιόδων προσπαθώντας να ταξιδέψει τηλεθεατές και παρευρισκόμενους στον χρόνο και την παράδοση της χώρας ανά τους αιώνες.

Εικόνα 16: Στιγμιότυπο από την απονομή στεφάνων των ξένων ηγετών στο Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη. Πηγή: https://www.enikos.gr/wp-content/uploads/2021/03/770438_c1cbcd3807-9eb2f6e065081046.jpg

Τους έφιππους πολεμιστές διαδέχθηκαν Ελληνόπουλα, κορίτσια και αγόρια διάφορων ηλικιών, που παρέλασαν με παραδοσιακές ενδυμασίες οι οποίες παρουσιάστηκαν για πρώτη φορά στο σύνολό τους και ακολούθησαν τμήμα με τα λάβαρα και τις σημαίες της Επανάστασης και στη συνέχεια ο Ιερός Λόχος, σώμα που ιδρύθηκε από τον Αλέξανδρο Υψηλάντη και στα χρόνια της Επανάστασης επάνδρωσαν εθελοντές σπουδαστές των ελληνικών παροικιών της Μολδοβλαχίας. Ουλαμοί με ενδυμασίες από διάφορες περιφέρειες της χώρας νησιωτικής και ηπειρωτικής έκλεισαν το πολιτιστικό και λαογραφικό τμήμα της παρέλασης δίνοντας τη σκυτάλη στα σώματα μάχης.

Ο Στρατός ξηράς, το Πολεμικό Ναυτικό, η Πολεμική Αεροπορία, η Ελληνική Αστυνομία, το Λιμενικό και το Πυροσβεστικό σώμα παρευρέθηκαν και παρέλασαν τιμώντας την ημέρα της επετείου και τους προγόνους που θυσιάστηκαν για την ελευθερία του κράτους (Εικόνα 17, 18, 19).

Ως είθισται, πτήσεις πολεμικών αεροσκαφών, περισσότερα από ποτέ άλλοτε με τη συμμετοχή για πρώτη φορά στην ιστορία σχηματισμών από τις συμμαχικές χώρες των ΗΠΑ και της Γαλλίας και Αγγλίας πέταξαν πάνω από τον Αττικό ουρανό και τις πόλεις της Ελλάδας. Αμερικανικά F16, γαλλικά Rafale και βρετανικά Voyager μαζί με τα F16

και τα Mirage της ελληνικής Πολεμικής Αεροπορίας έδωσαν μήνυμα συνένωσης δυνάμεων σε μια κομβική για την χώρα εκδήλωση που μεταδόθηκε παγκόσμια.

Παρουσία και στη θάλασσα με το Πολεμικό Ναυτικό να παρατάσσει τη φρεγάτα «Ψαρά» στο Εκθεσιακό Κέντρο ΟΛΠ, στο λιμάνι του Πειραιά, όπου δώθηκε η ευκαιρία στο κοινό να το επισκεφθεί. Η φρεγάτα πήρε το όνομα της από το νησί Ψαρά ως φόρο τιμής για τον ηρωισμό των κατοίκων του νησιού στον αγώνα για την απελευθέρωση από την Οθωμανική Αυτοκρατορία κατά τη διάρκεια των ναυτικών μαχών. Συνεπώς, είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την επέτειο της 25 Μαρτίου 1821, το οποίο φανερώνεται και από την εικόνα της θυρεός του.

Την 25η Μαρτίου το παρόν στο θαλάσσιο χώρο έδωσαν η γαλλική φρεγάτα «Languedoc» και η επιβλητική ρωσική φρεγάτα «Ναύαρχος Κασατόνοβ» για να τιμήσουν την ιστορική για την Ελλάδα μέρα (Εικόνα 20, 21).

Εικόνα 17, 18, 19: Φωτογραφίες από την Παρέλαση της 25ης Μαρτίου στην Αθήνα. Πηγή: Εικόνα πάνω αριστερά <https://athmonionvima.gr/wp-content/uploads/2021/03/28-oktobiou->

thessaloniki-1024x661-1.jpg, Εικόνα πάνω δεξιά <https://www.alphafreepress.gr/wp-content/uploads/2021/03/efippoi.jpg>, Εικόνα κάτω https://img.huffingtonpost.com/asset/605c5f4a390000a41feb21bd.jpg?cache=zA9huLLOG1&ops=scalefit_960_noupscale.

Εικόνα 20, 21: Οι φρεγάτες «Ναύαρχος Κασατόνοβ» επάνω και «Languedoc» κάτω. Πηγή: https://www.news247.gr/img/3694/9131813/118000/fb1200/1200/untitled_1.jpg και <https://www.ptisidiastima.com/wp-content/uploads/2021/03/Languedoc-peiraias.jpg> αντίστοιχα.

Κεφάλαιο 3. Πολιτιστικοί φορείς

Στο τρίτο κεφάλαιο αναφέρονται οι σημαντικότερες δράσεις που έλαβαν χώρα κατά το εορταστικό έτος 2021 και οι πολιτιστικοί φορείς που συνεισέφεραν στο να πραγματοποιηθεί το πλούσιο πολιτιστικό πρόγραμμα που έδωσε την ευκαιρία στους πολίτες να παρακολουθήσουν ως θεατές, αλλά και να συμμετάσχουν στις διάφορες δράσεις.

3.1 Μουσείο Μπενάκη

Το μουσείο Μπενάκη υπό της αιγίδα της Προέδρου της Δημοκρατίας Κατερίνας Σακελλαροπούλου, με τη σύμπραξη της Τράπεζας της Ελλάδος, της Εθνικής Τράπεζας και της Alpha Bank, διοργάνωσε για τον εορτασμό των 200 χρόνων της εθνεγερσίας μια μεγάλη επετειακή έκθεση χιλίων διακοσίων αντικειμένων. Η έκθεση (Εικόνα 22) εντάσσεται στο Εθνικό Πρόγραμμα Εορτασμού της Επετείου που συντονίζει η Επιτροπή «Ελλάδα 2021».

Εικόνα 22: Επίσημη εικόνα της έκθεσης. Πηγή:

https://www.benaki.org/index.php?option=com_events&view=event&id=104529&lang=el

Έργα τέχνης και αρχαιικά τεκμήρια από τις συλλογές των τριών τραπεζών, το πλούσιο υλικό του Μουσείου Μπενάκη, από δωρεές των οικογενειών των αγωνιστών και των πρωταγωνιστών της Επανάστασης του 1821 και δάνεια από μεγάλα μουσεία και

ιδιωτικές συλλογές από την Ελλάδα, τη Γαλλία και τη Μεγάλη Βρετανία, προσπαθούν να αφηγηθούν τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν σε μια έκθεση βασισμένη στους άξονες της ιστορίας και της τέχνης (Εικόνα 23).

Εικόνα 23: Τεκμήρια από την Έκθεση στο Μουσείο Μπενάκη. Πηγή:

https://www.culturenow.gr/wp-content/uploads/2021/05/1821-BEFOREAFTER_LKS4101-scaled-e1621599009920.jpg

Η έκθεση χωρίζεται σε τρεις ενότητες με χαρακτηριστική ταυτότητα που προσπαθούν να ζωντανέψουν την πορεία προς την εθνική Επανάσταση (ενότητα I: 1770-1821), την εξέλιξη του πολέμου της ανεξαρτησίας και την ολοκλήρωση του Αγώνα (ενότητα II: 1821-1831) καθώς και τη δημιουργία του νέου ελληνικού κράτους και τις πρώτες δεκαετίες της ανάπτυξης και λειτουργίας του (ενότητα III: 1831-1870). Η έρευνα που οδήγησε και στη δημιουργία της έκθεσης βρίσκεται και σε έντυπη μορφή που χαρακτηρίζεται ως μια εγκυκλοπαίδεια του Νεότερου Ελληνισμού, μια έρευνα ετών που προσπαθεί να σώσει τις μνήμες των παλαιότερων και να γεφυρώσει το χάσμα των νεότερων γενεών με την ιστορία τους. Το έντυπο που δημιουργήθηκε και περιλαμβάνει

φωτογραφίες της συλλογής και άλλα αφιερώματα είναι διαθέσιμο μέσω του ηλεκτρονικού καταστήματος του Μουσείου (Εικόνα 24).

Εικόνα 24: Το εξώφυλλο του επετειακού εντύπου. Πηγή:
https://www.benaki.org/images/publications/pdf/1821_Preview_Gr!.pdf

3.2 Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η Επιτροπή για τον εορτασμό των 200 χρόνων από την Ελληνική Επανάσταση του ΕΚΠΑ μέσω συνεδρίων, εκδηλώσεων, εκθέσεων και καλλιτεχνικών δρώμενων αποσκοπεί στο να συμβάλει στους εορτασμούς του 2021 με τον σχεδιασμό ερευνητικών και καλλιτεχνικών δράσεων. Στοχεύει στον στοχασμό και τη διεύρυνση του διαλόγου για την πορεία του ελληνικού κράτους από τις αρχές του 19ου αιώνα μέχρι σήμερα και τη διάχυση της επιστημονικής γνώσης για το 1821 στο ευρύτερο κοινό (Εικόνα 25).

Εικόνα 25: Από την επίσημη σελίδα της Επιτροπής για τον εορτασμό των 200 χρόνων από την Ελληνική Επανάσταση του ΕΚΠΑ Πηγή: <https://2021.uoa.gr/>

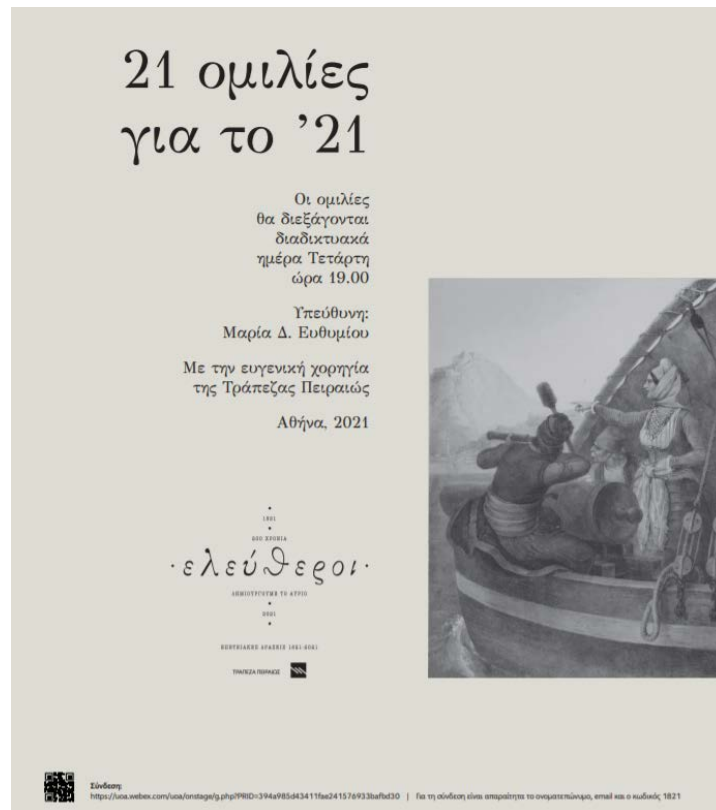
Η ίδρυση πανεπιστημίου πραγματοποιήθηκε το 1837 και υπήρξε το πρώτο πανεπιστήμιο στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και το μόνο έως τη δεκαετία του 1920 ανώτατο ελληνικό εκπαιδευτικό ίδρυμα. Πολλοί αγωνιστές της Επανάστασης όπως δωρητές, καθηγητές και Έλληνες της Διασποράς, συμμετείχαν στη δημιουργία και λειτουργία του. Έκτοτε λειτουργεί ως θεματοφύλακας της μνήμης της Επανάστασης μέσα από τη δημόσια παρουσία του και με επιστημονικό του έργο.

Σειρά Επιστημονικών Εκδηλώσεων και Διαλέξεων που πραγματοποιήθηκαν το 2021 παρουσιάζονται επιγραμματικά.

- Παρουσίαση των δράσεων του ΕΚΠΑ στο πλαίσιο των εορτασμών για την επέτειο της Επανάστασης του 1821 το 2021.
- «Ελευθερίας μνήμη και μνημόνευση. Το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και η Επανάσταση του 1821»
- «Η συνεισφορά των Κυπρίων στην Επανάσταση του 1821»
- «1821-2021: 200 χρόνια Ελληνικής Ιατρικής-Ορόσημα και Πρωταγωνιστές»
- «Συνταγματική ιστορία κατά τα επαναστατικά και μεταεπαναστατικά χρόνια»
- «Ιστορικής Επίσκεψης». Μια επαναπροσέγγιση της Ιστορίας, των προβλημάτων και των μεθόδων της – Η Επανάσταση του 1821.

Στις δράσεις περιλαμβάνεται μια σειρά διαδικτυακών ομιλιών με τίτλο «21 ομιλίες για το '21» με διδάσκοντες και διδάσκουσες του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών να επιχειρούν να αναλύσουν το πλαίσιο, να ερμηνεύσουν τα γεγονότα, να διαφωτίσουν τις εξελίξεις ούτως ώστε να γίνει αντιληπτό το πραγματικό

μέγεθος και η σημασία των παραμέτρων της Ελληνικής Επανάστασης (Εικόνα 26). Επιπλέον, διοργανώθηκε δίμηνο δωρεάν εξ αποστάσεως πρόγραμμα με έμφαση στις γυναίκες στην επανάσταση του 1821 όπως αυτές παρουσιάζονται μέσα από τη λογοτεχνία, ερευνητικά προγράμματα και Εργαστήριο Ιστορικής Έρευνας και Τεκμηρίωσης.

Εικόνα 26: Αφίσα της σειράς ομιλιών με τίτλο «21 ομιλίες για το '21». Πηγή:

https://www.uoa.gr/fileadmin/user_upload/PDF-

[files/ekdilwseis/Ekdilwseis/2021/0501_21omilies_afisa.pdf](https://www.uoa.gr/fileadmin/user_upload/PDF-)

Το Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών παρουσιάζει στα πλαίσια του εορτασμού τη δραματική επεξεργασία του διηγήματος του Ζαχαρία Παπαντωνίου, «Η κυκλαμιά του Αναπλιού» με την ιστορία επιβίωσης μια έφηβης από την σφαγή των Ψαρών με έμφαση στα μελλοντικά τραύματα του τόπου και των ανθρώπων του και την προσθήκη ιστορικών στοιχείων της επανάστασης.

Μια δεύτερη δράση του τμήματος αποτελούν τρεις σκηνικές δράσεις για επιλεγμένες θεματικές της Ελληνικής Επανάστασης όπου μετά από ιστορική έρευνα επιλέγονται από διδάσκοντες και φοιτητές πρωτογενές υλικό από απομνημονεύματα, επιστολές, έγγραφα, πρακτικά, μαχητικά κείμενα και προκηρύξεις με στόχο τη σύνθεση και σκηνική παρουσίαση πρωτότυπων δραματικών κειμένων (Εικόνα 27).

Εικόνα 27: Αρίσα θεατρικών δράσεων του ΕΚΠΑ. Πηγή:

https://2021.uoa.gr/fileadmin/depts/uoa.gr/2021/uploads/fodo-keimeno2n_copy.jpg

Πληροφορίες για Διεθνή Συνέδρια και Ημερίδες που διοργανώθηκαν κατά το 2021 με αφορμή την επέτειο της κήρυξης της Επανάστασης μπορεί κάποιος να βρει στην ηλεκτρονική σελίδα του ΕΚΠΑ με διαθέσιμες περιλήψεις σε αγγλικά και ελληνικά των εργασιών που παρουσιάστηκαν.

- «Η Ελληνική Επανάσταση στην Εποχή των Επαναστάσεων (1776-1848). Επαναξιολογήσεις και Συγκρίσεις». Διεθνές Συνέδριο
- Η Φιλοσοφική γιορτάζει «Με την πένα των άλλων: Όψεις της επαναστατημένης Ελλάδας κατά τον 19ο αιώνα». Διεθνές συνέδριο της Φιλοσοφικής
- «Γλωσσικές και πολιτισμικές ιστορίες μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας: Μελέτες για τα διακόσια χρόνια από την Εθνική Επανάσταση». Διεθνές Συνέδριο
- «Post-Napoleonic Europe revolutions and parliamentary institutions. the case of Greece on the occasion of the bicentenary since the War of Independence (1821-2021) ». Διεθνές Συνέδριο
- Διοργάνωση έντεκα ημερίδων με θεματική «200 Χρόνια Ελληνικό Κράτος 1821- 2021».

Στην σελίδα <https://2021.uoa.gr/> είναι διαθέσιμες όλες τις εκδηλώσεις του Πανεπιστημίου Αθηνών.

3.3 Θεατρικές παραστάσεις

- Σατιρική επιθεώρηση

Η παράσταση «1821, Η Επιθεώρηση» (Εικόνα 28), λαμβάνει χώρα την περίοδο μετά την κρίση της πανδημίας και το γεγονός των κλειστών θεάτρων και πολιτιστικών χώρων αλλά και την επέτειο των 200 χρόνων από την εθνεγερσία που είχαν ως αποτέλεσμα αναταραχές σε όλους τους τομείς της κοινωνίας με τον καλλιτεχνικό κόσμο να στρέφεται στην επιθεώρηση ως μέσο έκφρασης. Η επιθεώρηση άκμασε μετά τον πόλεμο έως την Δικτατορία και έπειτα τα πρώτα χρόνια της Μεταπολίτευσης ενώ στη συνέχεια και κυρίως τις τελευταίες δεκαετίες έχει καταστεί ένα φθινόχωρι χωρίς σατιρική ικμάδα θέαμα.

Στην νεοελληνική ιστορία πολλές είναι οι αντιφάσεις της ελληνικής πραγματικότητας, από τον εθνικό ηρωισμό έως τον ηθικό καταποντισμό υλικό αρκετό για να εμπνεύσει τον καλλιτεχνικό χώρο με την παράσταση να αποτυπώνει το ιστορικό πανδαιμόνιο των 200 ετών του σύγχρονου ελληνικού κράτους.

Νέοι αλλά και παλιοί ηθοποιοί έχουν επιστρατευθεί από τους δημιουργούς Καραντζά – Δεληβοριά και του Δημοτικού Θεάτρου Πειραιά με στόχο να δημιουργήσουν μια γνήσια σάτιρα που συμβαδίζει με την εποχή της που ‘μαστιγώνει’ τα πατρογονικά κλισέ. Σύμφωνα με κριτικές αποτελεί υποδειγματικό τρόπο επανένταξης της επιθεώρησης στη

νέα θεατρική πραγματικότητα και κουλτούρα. Υποστηρίζεται πως η νέα Επιθεώρηση μπορεί να προκύψει από τη σύμπραξη νέων καλλιτεχνών που υπηρετούν την stand-up κωμωδία, με ευρύ και δυναμικό κοινό χωρίς να σημαίνει πως η σύμπραξη και η σύνθεση θα αποτελέσει εύκολο εγχείρημα.

Εικόνα 28: Η επίσημη αφίσα της παράστασης «1821, Η Επιθεώρηση». Πηγή: <https://www.nou-pou.gr/wp-content/uploads/2021/05/1821-epithewrisi.png>

Πολλές είναι οι παραστάσεις που άντλησαν έμπνευση από ιστορίες προσώπων της εποχής του 1821 και παρουσιάστηκαν στο κοινό το 2021.

- «Εγώ η Λένγκω», αφορά ιστορίες γυναικών ηρωίδων -καθημερινών και μη- από την Επανάσταση του 1821 μέχρι σήμερα, αποκαλύπτοντας πως επαναλαμβάνεται η Ιστορία.
- «Κάντω Τζαβέλλα - Δραγώι στα χρόνια της Επανάστασης», με ηρωίδα την γόνο της ιστορικής οικογένειας των Τζαβελλαίων, που θυσιάστηκε για την ελευθερία της πατρίδας και εκτυλίσσεται στο Δραγώι το 1821.
- «Λουκής Λάρας», ένας μονόλογος από έναν αντίηρωα του 1821 που αποκαλύπτει τις λιγότερο ένδοξες -ξεχασμένες από την Ιστορία- σελίδες της Επανάστασης.

- «Μαντώ: la bella Greca», ένα δραματοποιημένο μυθιστόρημα φόρος τιμής στην ηρωίδα της Επανάστασης του 1821, Μαντώ Μαυρογένους, που ζωντανεύει μέσα από τις διηγήσεις ιστορικών και φανταστικών προσώπων.
- «Η Ωδή του Παπά», ο Παπαφλέσσας μια αμφιλεγόμενη προσωπικότητα της Ελληνικής Επανάστασης εμπνέει την θεατρική παράσταση με αφορμή την επέτειο των 200 χρόνων από το 1821.

3.4 Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς - Διοράματα Playmobile 1821

Το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς (ΠΙΟΠ) στο πλαίσιο των επετειακών δράσεων της για τα 200 χρόνια από την Επανάσταση του 1821, συνεργάστηκε με το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο (ΕΙΜ) παρουσιάζοντας την περιοδεύουσα έκθεση «Το '21 αλλιώς: Η Ελληνική Επανάσταση με φιγούρες και διοράματα PLAYMOBIL». Η πρώτη παρουσίαση έγινε τα τέλη του 2019 με τη βοήθεια ομάδας συλλεκτών και τη στήριξη της PLAYMOBIL Hellas. Τα μουσεία του ΠΙΟΠ που θα φιλοξενήσουν την πρωτοβουλία είναι το Μουσείο Ελιάς και Ελληνικού Λαδιού, το Μουσείο Βιομηχανικής Ελαιουργίας Λέσβου και το Μουσείο Πλινθοκεραμοποιίας Ν. & Σ. Τσαλαπάτα έως το 2022.

Με τον τρόπο αυτό επιχειρείται μια πρωτότυπη προσέγγιση των προεπαναστατικών χρόνων έως και την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους με φιγούρες ανδρών, γυναικών, Ελλήνων και Οθωμανών να αναπαριστούν σημαντικά ιστορικά γεγονότα και καθημερινές στιγμές (Εικόνες 29, 30). Κάποια από τα διοράματα αναπαριστούν τον Όρκο των Φιλικών, την Άλωση της Τριπολιτσάς, την Έξοδο του Μεσολογγίου, την Φυγή των Παργινών.

Τα τεχνολογικά μέσα επιστρατεύθηκαν ακόμα μια φορά στην σύγχρονη ψηφιακή Ελλάδα με την έκθεση να είναι διαθέσιμη στο ευρύ κοινό σε όλες τις γωνιές της χώρας και του πλανήτη μέσω ψηφιακής πλατφόρμας που επιτρέπει την ξενάγηση στην έκθεση της Σπάρτης. Τέλος, ένα έντυπο είναι διαθέσιμο και ηλεκτρονικά για τους μικρούς φίλους εξερευνητές της ιστορίας με ασκήσεις, αναγραμματισμούς, εικονογραφήσεις και σταυρόλεξα σχετικά με την Επανάσταση του 1821. Τα παραπάνω είναι διαθέσιμα στην σελίδα της Τράπεζας Πειραιώς ·ελεύθεροι· (<https://www.eleftheroi.gr/>) που σχεδιάστηκε

ειδικά για την προώθηση των δράσεων προς τιμήν του 1821 του Πολιτιστικού Ιδρύματος του Ομίλου Πειραιώς.

Εικόνα 29: Παραδοσιακές Ελληνικές φορεσιές. Πηγή:

<https://www.piop.gr/el/Activities/ekdiloseis-mouseia/~media/Images/PIOP/Events/MEEL/to-21-alliws-playmobil-500.jpg>

Εικόνα 30: Σκηνή μάχης από την έκθεση. Πηγή: <https://www.piop.gr/el/Activities/ekdiloseis-mouseia/~media/Images/PIOP/Events/MEEL/to-21-alliws-playmobil-500.jpg>

3.5 Google - Αφιέρωμα

Στις 25 Μαρτίου του 2021 η Google τίμησε την επέτειο της έναρξης της Ελληνικής επανάστασης του 1821 έχοντας στην κεντρική της σελίδα η γαλανόλευκη ελληνική σημαία να κυματίζει (Εικόνα 31) αγέρωχη ως σύμβολο ελευθερίας και αλληλεγγύης κάνοντας το γεγονός παγκοσμίως γνωστό.

Εικόνα 31: Το doodle της Google την 25η Μαρτίου 2021 αφιερωμένο στην εθνική επέτειο.

Πηγή: <https://www.sportime.gr/wp-content/uploads/2021/03/Google-25h-Martiou.jpg>

3.6 Συγγραφείς

Πληθώρα συγγραφέων εμπνεόμενοι από την εποχή και τους πρωταγωνιστές που καθόρισε το παρόν δημιούργησαν βιβλία για ενήλικες και παιδιά. Παρακάτω αναφέρονται μερικά από τα συγγράμματα των τελευταίων ετών αλλά και εικονογραφημένα αφιερώματα. Ειδικότερα τα βιβλία για μικρότερα παιδιά έχουν ως στόχο να κάνουν μια εισαγωγή στα μεγάλα γεγονότα, τα πρόσωπα που πρωταγωνίστησαν και τον τόπο που φιλοξένησε την πλούσια ιστορία. Μια αξιόλογη προσπάθεια να αναφερθεί κάτι τόσο μεγάλο σε μικρές ηλικίες μέσω χαρούμενης εικονογράφησης.

- 1821 – 200 χρόνια από την Ελληνική Επανάσταση, Ημερολόγιο 2021, Ανδρέας Κούκος, Εκδόσεις Μένανδρος
- Ελληνισμός και Ελλαδικό κράτος δύο αιώνες αντιμαχίας 1821-2021, Κοντογιώργης Δ. Γιώργος, Εκδόσεις Ποιότητα
- 1821: Ιχνηλατώντας το κράτος και τη μεγάλη ιδέα, Γιάννης Μήλιος, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια
- Φουστανέλες και γλαμύδες, Χριστίνα Κουλούρη, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια
- Η Ελληνική επανάσταση από τα μάτια των Οθωμανών, Λεωνίδα Μοίρας, Εκδόσεις Τόπος
- Τα κακομαθημένα παιδιά της ιστορίας, Κώστας Κωστής, Εκδόσεις Πατάκης
- Γυναίκες και Επανάσταση, Βασιλική Λάζου, Εκδόσεις Διόπτρα
- Στρατηγού Μακρυγιάννη απομνημονεύματα, Ιωάννης Μακρυγιάννης, Εκδόσεις Εστία
- Η φλόγα της Ελευθερίας, David Brewer, Εκδόσεις Πατάκης
- Καραϊσκάκης, Δημήτρης Φωτιάδης, Εκδόσεις Ζαχόπουλος
- Ενάντια σε φρούρια και τείχη, 1821, Γιώργος Μαργαρίτης, Εκδόσεις Διόπτρα
- 1821 Η αρχή που δεν ολοκληρώθηκε, Αθηνά Κακούρη, Εκδόσεις Πατάκης
- Μια λοξή ματιά στην ιστορία, Διονύσης Ελευθεράτος, Εκδόσεις Τόπος
- Ο πόλεμος την Ελληνικής Ανεξαρτησίας, Woodhouse M. Christopher Εκδόσεις Εστία
- Ελληνική Επανάσταση και δημόσια οικονομία, Σίμος Μποζίκης, Εκδόσεις Ασκη
- Το 1821 και η αλήθεια, Γιάννης Σκαρίμπας, Εκδόσεις Κάκτος
- Το 1821 και η Αριστοκρατία, Γιάννης Σκαρίμπας, Εκδόσεις Κάκτος
- Εσωτερικές έριδες και διενέξεις στα χρόνια του Αγώνα, Ιάκωβος Δ. Μιχαηλίδης, Εκδόσεις Μεταίχμιο
- Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα, Η καπετάνισσα της Ελληνικής Επανάστασης, Ιάκωβος Δ. Μιχαηλίδης, Εκδόσεις Μεταίχμιο
- Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, Ο ηγέτης της Μάνης στην Ελληνική Επανάσταση, Ιάκωβος Δ. Μιχαηλίδης, Εκδόσεις Μεταίχμιο
- Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, Ο στρατιωτικός ηγέτης της Ελληνικής Επανάστασης

- 200 Χρόνια Έλληνες (1821-2021), του Στέλιου Φαγά, Εκδόσεις Ownbook
- 21+1 συγγραφείς γράφουν, καλλιτέχνες εικονογραφούν για το 1821, Εκδόσεις Παπαδόπουλος
- 24 Εικόνες για την Επανάσταση του 1821, Μακρυγιάννης & Ζωγράφος, – Εκδόσεις Καπόν
- Τα πρόσωπα της επανάστασης του 1821, Βασιλική Μαρκάρη, Ζηνώνας Ζαμπακίδης, Εκδόσεις Ψυχογιός
- Μικρές ελληνικές ιστορίες, Πέτρος Χριστούλιας, Εκδόσεις Καστανιώτη
- Για να ζούμε ελεύθεροι, Ελένη Σβορώνου, Εκδόσεις Μεταίχμιο
- 1821 – Ένα εικονογραφημένο ταξίδι προς την ελευθερία, Ηλίας Κολοβός, Εκδόσεις Διόπτρα
- Οι Μεγάλοι... μικροί... Οι αγωνιστές του 1821 Αγγελική Δαρλάση, Εκδόσεις Μεταίχμιο
- 21 Ήρωες του 1821, Βασίλης Κουτσιάρης, Γιάννης Διακομανώλης, Εκδόσεις Μίνωας

3.7 Η συμμετοχή των πολιτών

3.7.1 Διαγωνισμοί

Η επέτειος των 200 χρόνων από την Εθνεγερσία, τα κατορθώματα των Ελλήνων πολεμιστών, τα κίνητρα της Ελληνικής Επανάστασης και της εθνικής ζωής τα χρόνια του ελεύθερου κράτους, το πνεύμα της θυσίας, το αγωνιστικό ήθος, τα ιδανικά της θέλησης του λαού, το δίδαγμα της ιστορίας, τη πίστη στη δύναμη του ανθρώπου, τη συνείδηση του δικαίου, τον δεσμό της ελευθερίας με τη δημοκρατία είναι μερικά θέματα από τα οποία κλήθηκαν ερασιτέχνες, επαγγελματίες, ενήλικες και μαθητές να εμπνευστούν και να δημιουργήσουν διηγήματα, ποιήματα, πίνακες, φωτογραφίες και σχέδια. Μια χρονιά ορόσημο για την νεότερη ελληνική ιστορία γεμάτη με τέχνη και δημιουργικότητα με έναυσμα τον αγώνα του έθνους που ξεκίνησε το 1821. Επιγραμματικά αναφέρονται μερικοί σημαντικοί διαγωνισμοί και συνέδρια που έλαβαν χώρα το 2021 με συμμετοχή πολιτών, καλλιτεχνών, επιστημόνων, μαθητών και φοιτητών.

- Πανελλήνιος Εικαστικός Διαγωνισμός με τίτλο «Ανακαλύπτοντας την Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης που κατοικεί κοντά μου!» διοργανώθηκε από Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού για παιδιά και ενήλικες.
- Πανελλήνιος Λογοτεχνικός Διαγωνισμός για την Επανάσταση του 1821 από τη Σταυροπηγιακή Ιερά Μονή Βλατάδων, το Πατριαρχικό Ίδρυμα Πατερικών Μελετών, τις Εκδόσεις Αποστακτήριο και τον Σύλλογο Επιστημόνων Κεντρικής Μακεδονίας «Αριστοτέλης». Ο διαγωνισμός διεξάγεται σε δύο είδη, την Ποίηση και το Διήγημα για ενήλικες.
- Διαγωνισμός Ζωγραφικής, Σχεδίου για νηπιαγωγεία και δημοτικά και διαγωνισμός Ποίησης, Δοκιμίου για Γυμνάσια και Λύκεια με τη θεματική Ενότητα «Εκφράζομαι, δημιουργώ, τιμώ τους ήρωες της επανάστασης του 1821» από την Αντιδήμαρχο Παιδείας και προσχολικής αγωγής, το τμήμα παιδείας και πολιτισμού του Δήμου Νέας Φιλαδέλφειας-Νέας Χαλκηδόνας.
- Διαγωνισμός φωτογραφίας, ζωγραφικής, λογοτεχνικού κειμένου, ποιήματος και ταινίας μικρού μήκους για την Ελληνική Επανάσταση από το Δήμο Ρήγα Φεραίου για ενήλικες και μαθητές.
- Διεθνής διαγωνισμός ποίησης «1821-2021, 200 χρόνια μετά την Επανάσταση» από Ευρωπαϊκό Κέντρου Τέχνης (EUARCE) της Ελλάδος.
- Πανελλήνιος διαγωνισμός ποίησης και διηγήματος - «Από την Επανάσταση του 1821 μέχρι σήμερα» από τις εκδόσεις Κοράλλι.
- 17ος Παγκόσμιος Λογοτεχνικός Διαγωνισμός Ποίησης και Πεζογραφίας με αφορμή τον εορτασμό των 200 χρόνων από την Ελληνική Επανάσταση του 1821.
- Διαγωνισμός ποίησης με θέμα: «Όποιος ελεύθερα συλλογάται, συλλογάται καλά» 1821- Διακόσια χρόνια μετά» από το Κέντρο Πολιτισμού Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.
- Λογοτεχνικός-ποιητικός διαγωνισμός με θέμα: «Η Επανάσταση του 1821 –200 χρόνια ανεξαρτησίας» από την επιτροπή «Πρέβεζα 2021» και τοπικούς φορείς για μαθητές και ενηλίκους.
- Μαθητικός Διαγωνισμός Έκφρασης & Δημιουργίας, με θέμα «1821-2021...με τα μάτια των παιδιών» από την Ένωση Γονέων Α/θμιας & Β/θμιας Εκπαίδευσης Δήμου Χαλκηδόνας.

- Χαρτογραφική δράση με τίτλο «Γεω-εντοπίζοντας το 1821 στην περιοχή σου» από τον Πανελλήνιο Σύλλογο Πτυχιούχων Μηχανικών Γεωπληροφορικής και Τοπογραφίας.

3.7.2 Συνέδρια

- «Η Διπλωματία στην Υπηρεσία της Πατρίδος». Διαδικτυακή πανηγυρική συνεδρία, Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- «Επανάσταση και Ελευθερία 1821-2021». Διεθνές ψηφιακό συνέδριο συνδιοργανώνει το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης με το Ινστιτούτο Γραμμάτων του Πολιτειακού Πανεπιστημίου του Ρίο ντε Τζανέιρο.
- «1821-2021, 200 χρόνια Εθνεγερσίας». Εκκλησία της Ελλάδος.
- «Ελευθερία και Θάνατος στην Ελληνική Επανάσταση του 1821». Διεθνές Συνέδριο μικροϊστορικών προσεγγίσεων από τον αγώνα στον Ηπειρωτικό και στον ευρύτερο Βαλκανικό χώρο από το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.
- «Το 1821 μέσα από τα μάτια των παιδιών». 1ο Πανθεσσαλικό e-Μαθητικό Συνέδριο.
- «Επαναστάσεις στην Νεότερη Εποχή και η ιδέα της Ευρώπης». Διεθνές Συνέδριο Ιστορίας, Αθήνα.
- «Ο Ιταλικός Φιλελληνισμός και η Ελληνική Επανάσταση του 1821». Ίδρυμα ROMA SAPIENZA.
- «Βαλκάνιες και Οθωμανικές Διαστάσεις της Ελληνικής Επανάστασης του 1821». Διεθνές Συνέδριο από το Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

3.8 Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης

Η ΔΕΘ το 2021 έχει ως κεντρικούς θεματικούς άξονες το τρίπτυχο παρελθόν, παρόν και μέλλον της Ελλάδας με αφορμή την επέτειο των 200 χρόνων από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης. Κύριος σκοπός της διοργάνωσης είναι ο επαναπροσδιορισμός των αναγκών της ελληνικής κοινωνίας, η τόνωση της ιστορικής μνήμης, η σύνδεση των πολιτών με το παρόν και το μέλλον μέσω των νέων ψηφιακών υπηρεσιών και τεχνολογιών, τις καινοτομίες και την ελληνική παραγωγή

(<https://www.thessalonikifair.gr/el>). Στη συμπρωτεύουσα κεντρικοί δρόμοι στολίστηκαν με σημαίες από διάφορες περιοχές της χώρας κατά την Ελληνική Επανάσταση του 1821.

Εικόνα 32: Σημαιοστολισμός στη Θεσσαλονίκη κατά την διάρκεια διεξαγωγής της ΔΕΘ.

Πηγή: <https://www.amyna.news/ellada/deth-2021-simaies-epanastasis/>

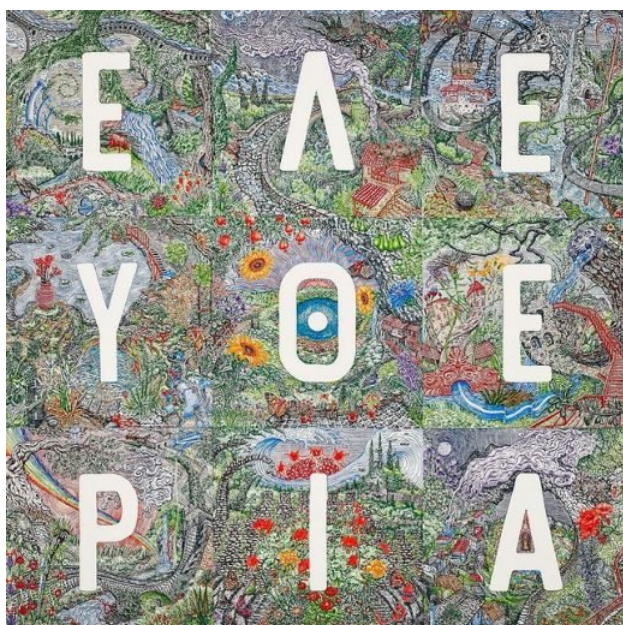
3.9 Σχεδιαστές – Επιρροή στην Μόδα

Η επέτειος του 2021 εμπνέει για το αύριο, υπενθυμίζοντας έννοιες όπως η ελευθερία και τη σημασία της για τη σύγχρονη κοινωνία. Οι Έλληνες σχεδιαστές ‘συνομιλούν’ με το παρελθόν, εμπνέονται από την ιστορία και μέσω μιας φρέσκιας και σύγχρονης ματιάς εκφράζονται και δημιουργούν ρούχα, σκουλαρίκια, τσάντες και μαντήλια παίρνουν μορφή (Εικόνα 33,34, 35).

Ancient Kallos, Callista, Laskarina, Grecian Chic, Zeus + Dione, Ergon Mykonos, Zolotas, Apriati jewels, Hermès, Dior, Victoria Kyriakides x Marina Vernicos, Olga Karaververi, Superga X Konstantin Kakaniyas by Kalogirou και Mary Katrantzou είναι μερικοί από τους οίκους και τους καλλιτέχνες που εμπνεύστηκαν από την επέτειο.

Εικόνα 33: Τα εμπνευσμένα παπούτσια της Superga. Πηγή: <https://vogue.gr/wp-content/uploads/2020/12/Superga-x-Konstantin-Kakaniyas-15-516x516.jpg>

Εικόνα 34: Το μεταξωτό μαντήλι του οίκου Hermes. Πηγή: <https://www.likewoman.gr/wp-content/uploads/2021/03/Photo-shared-by-Vogue-Greece-on-516x516-1.jpg>

Εικόνα 35: Η δημιουργία της Callista. Πηγή: https://vogue.gr/wp-content/uploads/2021/02/9-2_0010-copy-scaled.jpg

Μια σημαντική προσωπικότητα για την οργάνωση της επετείου η Γιάννα Αγγελοπούλου Δασκαλάκη, Πρόεδρος του Ελλάδα 2021, επέλεξε παραδοσιακές ενδυμασίες και κοσμήματα. Στην Εθνική Πινακοθήκη και στο δείπνο που παρατέθηκε στο Προεδρικό Μέγαρο, φόρεσε ένα Ηπειρώτικο πιρπιρί, έναν αμάνικο επενδύτη, από το Εθνολογικό και Λαογραφικό Μουσείο Χρισσού ενώ η ασημένια ζώνη της ήταν κατασκευασμένη από τεχνίτες των Ιωαννίνων. Την ημέρα της παρέλασης επέλεξε έναν ντουλαμά του Αριστείδη Τζονευράκη δημιουργώντας τάση με τις υψηλής αισθητικής ραπτικής επιλογές της (Εικόνα 36, 37, 38).

Εικόνα 36, 37,38: Οι εμφανίσεις της Γιάννας Αγγελούλου Δασκαλάκη κατά τη διάρκεια των επετειακών εκδηλώσεων της 25ης Μαρτίου.

Πηγή: 1)

https://www.ethnos.gr/sites/default/files/styles/normal/public/images/2021/03/gianna_aggelopoulos.jpg?itok=csZ_nKVs, 2) <https://www.tlife.gr/wp-content/uploads/2021/03/%CE%B3%CE%B9%CE%AC%CE%BD%CE%BD%CE%B1-1.jpg>, 3)

https://www.infowoman.gr/wp-content/uploads/2021/03/161783562_10158770043291117_2901986365608300771_n.jpg

Συμπεράσματα

Τι είναι για τον Έλληνα ο Αγώνας του 1821; Είναι σίγουρα αργία, μια εθνική επέτειος, η ημέρα που γιορτάζουν οι Βαγγέληδες και οι Ευαγγελίες, ίσως μια μακρινή ανάμνηση ενός ποιήματος στο σχολείο, φορώντας μια παραδοσιακή φορεσιά, κρατώντας την ελληνική σημαία ή ενός μαθήματος ιστορίας που έχει ξεχαστεί.

Ο εορτασμός αποτέλεσε χωρίς καμία αμφισβήτηση το έναυσμα για την πολιτιστική σύγκλιση, την συνολική ανασύνθεση, την αμφισβήτηση αλλά και επιβεβαίωση. Ήταν μια ώθηση για τον πολιτιστικό τομέα, την εθνική ιδεολογία και τον πολιτιστικό πλούτο που είχαν παραμεληθεί εξαιτίας διαφόρων συνθηκών όπως η οικονομική κρίση, η πολιτιστική αμφισβήτηση και η πανδημία. Η ροή των πολιτιστικών γεγονότων ήταν πρωτόγνωρη και ο πολιτιστικός πλούτος που δημιουργήθηκε και θα ακολουθεί τις επόμενες γενιές είναι τεράστιος.

Όλοι οι Έλληνες, μικροί και μεγάλοι, κάθε κοινωνικής τάξης και μορφωτικού επιπέδου συμμετείχαν με τον τρόπο τους σε κάποια πολιτιστική εκδήλωση. Ως απλοί θεατές, διοργανωτές, δημιουργοί ή διαγωνιζόμενοι τίμησαν τον Ελληνικό αγώνα και γιόρτασαν τα 200 χρόνια από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης.

Ταυτόχρονα δόθηκε χώρος για να ακουστούν απόψεις οι οποίες σε παλαιότερους εορτασμούς και κάτω από άλλα πολιτικά καθεστώτα θα αποσιοποιούνταν για χάρη της εθνικής ενότητας.

Χωρίς αμφιβολία, σύμφωνα και με την έρευνα του ΚΕΦίΜ, η Επανάσταση του 1821 αποτελεί κοινό τόπο αναφοράς που ενώνει όλους τους Έλληνες, ανεξαρτήτως ιδεολογίας, πολιτικής τοποθέτησης, μορφωτικού επιπέδου και δημογραφικών χαρακτηριστικών. Η δημοσκόπηση ανέδειξε το μείζον πρόβλημα της ανάγκης εκπαίδευσης των πολιτών γύρω από τα ιστορικά γεγονότα της Επανάστασης ενώ τέλος οι κυριότερες πηγές ενημέρωσης για το 1821 ήταν οι τηλεοπτικές εκπομπές σε ποσοστό 28,4%, τα βιβλία και συγγράμματα σε ποσοστό 18,6% και φυσικά από το Διαδίκτυο σε ποσοστό 16,9%.

Συμπεράσματα ο Αρμαγεδδών των φετινών εορτασμών βρίσκει μια Ελλάδα πολιτιστικά πλουσιότερη με πολίτες που συμμετέχουν, δραστηριοποιούνται και κινητοποιούνται.

Βιβλιογραφία

- Madden, C. (2005). Cross-country comparisons of cultural statistics: Issues and good practice. *Cultural Trends*, 14(04), 299-316.
- Panagiotopoulou, R. (1997). Greeks in Europe: Antinomies in National Identities. *Journal of modern Greek studies*, 15(2), 349-370.
- Ricks, D., & Magdalino, P. (2016). *Byzantium and the modern Greek identity*. Routledge.
- Vassper (30.07.2010). Η ταυτότητα του νεοέλληνα. vassper.blogspot.com
- Αβδελά, Ε. (1998). *Ιστορία και σχολείο*, Αθήνα: Νήσος.
- Αθανασιάδης, Π. Στ. *Λαφυραγωγώντας τους Τούρκους της Ακρόπολης, το 1821*. sitalkisking.blogspot.com
- Αθανασιάδης, Χ. (2015). *Τα αποσυρθέντα βιβλία. Έθνος και σχολική Ιστορία στην Ελλάδα, 1858- 2008*, Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Ακρόπολις, φ.6124, 26 Μαρτίου 1899
- Ακτύπης, Δ., Βελαλίδης, Α., Καΐλα, Μ., Κατσουλάκος, Θ., Παπαγρηγορίου, Γ., Χωρεάνθης, Κ. (1997α). *Στα νεότερα χρόνια Ιστορία*, ΣΤ΄ Δημοτικού, Αθήνα: ΟΕΔΒ
- Αυλογιάρης, Χ. (2020). *Οι αναπαραστάσεις του εθνικού εαυτού και του εθνικού άλλου στα σχολικά εγχειρίδια ιστορίας της ΣΤ΄ Δημοτικού της περιόδου 1975-2019 μέσα από την περίπτωση της Επανάστασης του 1821*.
- Βερέμης, Θ. (1983). Κράτος και έθνος στην Ελλάδα, 1821-1912. *Ελληνισμός, Ελληνικότητα: Ιδεολογικοί και βιωματικοί άξονες της νεοελληνικής κοινωνίας*, 59-68.
- Γιαννόπουλος, Ν. (2019). *Το 1821 μέσα από τα σχολικά εγχειρίδια ιστορίας της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης των ετών 1860-1923*.
- Γρηγορίου, Δ. (2014). «Σύγχρονη πολιτιστική πολιτική της Ευρώπης και της Ελλάδας : η δράση του Κέντρου Πολιτισμού « Ελληνικός Κόσμος » του ΙΜΕ στα πλαίσια των ευρωπαϊκών προτεραιοτήτων για καινοτομία και δημιουργικότητα». *Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο*, Αθήνα.
- Διαμαντόπουλος, Ν., Κυριαζόπουλος, Α. (1979). *Ελληνική Ιστορία των Νεότερων Χρόνων*. ΣΤ΄ Δημοτικού, Αθήνα: ΟΕΔΒ.

- Εξερτζόγλου, Χ. (2001). Πολιτικές τελετουργίες στη νεότερη Ελλάδα. η μετακομιδή των οστών του Γρηγορίου Ε' και η Πεντηκονταετηρίδα της Ελληνικής Επανάστασης. *μνήμων*, 23, 153-182.
- Ζορμπά, Μ. (2014) Η πολιτισμική δημοκρατία ως πολιτικό διακύβευμα. Online περιοδικό ΧΡΟΝΟΣ
- Ζορμπά, Μ. (2014). Πολιτική του Πολιτισμού, Ευρώπη και Ελλάδα στο Δεύτερο μισό του 20ου αιώνα. Πατάκη, Αθήνα.
- Ζορμπά, Μ. (2008) Σε τι χρειάζεται η πολιτιστική πολιτική;. Το Βήμα. tonima.gr.
- Θεοδωρόπουλος, Τ. (2017) Των Ελλήνων οι ταυτότητες, Η Καθημερινή.
- Καραγεώργος, Β. (1984) Ο Αδαμάντιος Κοραής και η Ευρώπη, Βασιλείου, Αθήνα
- Καραμανωλάκης, Β. (2006). Η συγκρότηση της ιστορικής επιστήμης και η διδασκαλία της ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1837-1932), ΙΑΕΝ & ΙΝΕ/ΕΙΕ, Αθήνα: Ιστορικό Αρχείο Ελληνικής Νεολαίας, Γραμματεία Νέας Γενιάς, ΙΝΕ/ΕΙΕ.
- Καραμούζης, Π. (2009). Θρησκεία και κυρίαρχη ιδεολογία στη νεοελληνική κοινωνία. *Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, 21, 83-102.
- Καστοριάδης, Κ. (12.6.2019). Η αντιφατική ταυτότητα του Νεοέλληνα. Γαλαρία
- Καφεντζής, Γ. (1975) *Ιστορία των Νεότερων Χρόνων*, τάξη ΣΤ' Δημοτικού, Αθήνα: ΟΕΔΒ.
- Κιτρομηλίδης, Π. (1998). *Ιδεολογικά ρεύματα και πολιτικά αιτήματα: προοπτικές από τον ελληνικό 19ο αιώνα»* στο Τσαούσης Δ. Γ.(επιμ.), *Όψεις της ελληνικής κοινωνίας του 19ου αιώνα*, Εστία, Αθήνα.
- Κολιόπουλος, Ι., Μιχαηλίδης, Ι., Καλλιανιώτης, Α., Μηνάογλου, Χ. (2012). *Ιστορία του νεότερου και σύγχρονου κόσμου ΣΤ' Δημοτικού*, Αθήνα: ΟΕΔΒ.
- Κόνσολα, Ν., 2006. Πολιτιστική ανάπτυξη και πολιτική. Αθήνα: Παπαζήσης
- Κουλούρη, Χρ. (1988). *Ιστορία και Γεωγραφία στα ελληνικά σχολεία (1834-1914)*, Γνωστικό αντικείμενο και ιδεολογικές προεκτάσεις, *Ανθολόγιο κειμένων, Βιβλιογραφία σχολικών εγχειριδίων*. Αθήνα: Ιστορικό Αρχείο Ελληνικής Νεολαίας, Γραμματεία Νέας Γενιάς, ΙΝΕ/ΕΙΕ.

http://www.iaen.gr/istoria_kai_geografia_sta_ellinika_sholeia__1834_1914_-b-31.html

- Κουλούρη, Χ. (2012). «Γιορτάζοντας το έθνος: εθνικές επέτειοι στην Ελλάδα τον 19ο αιώνα». Αθέατες όψεις της ιστορίας. Κείμενα αφιερωμένα στον Γιάννη Γιανουλόπουλο. Αθήνα: Ασίνη. σελίδες 181–210.
- Λιακοπούλου, Έ. (2018). Πολιτιστική πολιτική και τοπική ανάπτυξη, η περίπτωση του δήμου Τρίπολης.
- Μίλεσης, Στ. (2015). «Ιστορία Μνημείου του Καραϊσκάκη και Τύμβου των Αγωνιστών στο Φάληρο». Pireorama ιστορίας και πολιτισμού,[ηλεκτρονική έκδοση] 2 Μαΐου. <http://pireorama.blogspot.com/2015/02/blog-post.html>, (Ημερομηνία πρόσβασης 23 Απριλίου 2019).
- Μοσχονάς, Τ. (25.04.2021). Εθνικές Επέτειοι: Οι εορτασμοί των 50, 100 και 150 χρόνων από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης. offlinerpost.gr
- Μπαρμπουνή, Μ. (2021). Νοηματοδότηση και εργαλειοποίηση της επετείου της 25ης Μαρτίου σε καίριες στιγμές του 20ου αιώνα.
- Μπαρτζελιώτης, Λ. (1993). Ελληνοκεντρική φιλοσοφία, Διεθνές Κέντρο Φιλοσοφίας και Διεπιστημονικής Έρευνας, Αθήνα
- Λιακοπούλου, Έ. (2018). Πολιτιστική πολιτική και τοπική ανάπτυξη, η περίπτωση του δήμου Τρίπολης.
- Παπαγεωργίου, Β. (24.3.2021). 200 χρόνια από την Ελληνική Επανάσταση: επετειακό Ιωβηλαίο, μια επινόηση για “την Ελλάδα του μέλλοντος”. Independent.gr
- Παπαρρηγόπουλος, Κ. (1853β). Ιστορία του Ελληνικού Έθνους. Από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι της σήμερα, Προς διδασκαλίαν των παιδων. Εν Αθήναις: εκ της τυπογραφίας Ανδρέου Κορομηλά. <http://anemi.lib.uoc.gr/metadata/6/b/a/metadata-39-0000561.tkl>
- Πασχαλίδης, Γ. (1999). Η πολιτισμική ταυτότητα ως Δικαίωμα και ως απειλή. Η Διαλεκτική της Ταυτότητας και η Αμφιθυμία της Κριτικής. Στο Χρ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ, Λ. ΜΑΡΑΤΟΥ-ΑΛΙΠΡΑΝΤΗ, Δ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ, Θ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ (επιμ.), “Εμείς” και οι “Άλλοι”. Αναφορά στις Τάσεις και τα Σύμβολα, σελ, 73-83.
- Πασχαλούδη, Ε. (2016). «Η Εθνική Αντίσταση στον επετειακό χάρτη της μεταπολεμικής Ελλάδας».

- Ρεπούση, Μ., Ανδρεάδου, Χ., Πουταχίδης, Α., Τσιβάς, Α. (2006). *Στα νεότερα και σύγχρονα χρόνια*, ιστορία ΣΤ' Δημοτικού, Αθήνα: ΟΕΔΒ.
- Ρήγος, Α. (1992). *Η Β' Ελληνική Δημοκρατία 1924-1935. Κοινωνικές διαστάσεις της πολιτικής σκηνής*, Αθήνα: Θεμέλιο
- Σαραντινού, Λ. (2021). Ο εορτασμός της πρώτης εκατονταετηρίδας του 1821. fractalart.gr
- Σεραφείμ, Α. Ι. (2005). Ευρωπαϊκή ενοποίηση και ελληνική πολιτισμική ταυτότητα (No. GRI-2005-689). Aristotle University of Thessaloniki.
- Τότσικας, Α. (2013). Η ιστορία των μαθητικών παρελάσεων. argolikivivliothiki.gr
- Τσώλης, Μ. Κ. (24.11.2011). Ο πρώτος πανηγυρισμός της Εθνικής Εορτής στις 25 Μαρτίου 1838 στην Αθήνα. istorikathemata.com
- Φουρνογεράκης, Π. (05.07.2021). Το λάβαρο της επανάστασης του 1821, η Ιωνική Φάλαγγα και ο Γεώργιος Τερτσέτης. Alfavita.gr
- Χαριτάκης, Γ. (1821). *Η εκατονταετηρίδα της Επανάστασεως*. Αθήνα.
- Χρήστου, Γ. (5.7.2021). Θέλουν να ξεχάσουμε πως το 1821 έγινε για τον Χριστό και την Πατρίδα;. Καθημερινή
- Ψαρρού, Μ. (17.12.2010). Η πολιτιστική πολιτική στην Ελλάδα σε συνθήκες οικονομικής κρίσης: Θέατρο του παραλόγου, θέατρο συγκρούσεων ή θέατρο σύνθεσης;. citybranding.gr

Ηλεκτρονικές πηγές

- Ελεύθεροι, <https://www.eleftheroi.gr/>
- Culture now, <https://www.culturenow.gr/panellinos-eikastikos-diagonismos-gia-to-1821-apo-to-idryma-meizonos-ellinismoy/>
- Μουσείο Μπενάκη
https://www.benaki.org/index.php?option=com_content&view=article&id=3346&Itemid=1130&lang=el
- E-Thessalia, <https://e-thessalia.gr/diagonismos-fotografias-zografikis-logotechnikoy-keimenoy-poiimatos-kai-tainias-mikroy-mikoys-gia-tin-elliniki-epanastasi/>
- Πενταποσταγμα, https://www.pentapostagma.gr/politismos/7021236_timi-kai-doxa-stoys-lakedaimoniouy-iroes-kai-iroides-toy-1821
- Atpreveza, <https://www.atpreveza.gr/index.php/culture/41237-logotexnikos-poiitikos-diagonismos-me-thema-i-epanastasi-tou-1821-200-xronia-aneksartias>
- Agrinionews, <https://www.agrinionews.gr/vraveysi-mesologgiti-mathiti-se-diagonismo-mikrodigimatos-thema-tin-epanastasi-1821/>
- Λογοτεχνικά Επίκαιρα, <https://logotexnika-epikaira.blogspot.com/2020/11/1821-3132021.html>
- Ένωση Λογοτεχνών Β. Ελλάδος, <https://elve1980.gr/?cat=15>
- TyposThes, https://www.typosthes.gr/politismos/233122_diagonismos-poiisis-gia-ta-200-hronia-apo-1821
- Το βιβλίο net,
<https://tovivlio.net/%CE%80%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AE%CE%BD%CE%B9%CE%BF%CF%82-%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%84%CE%B5%CF%87%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC-6/>
- Το βήμα,
<https://www.tovima.gr/search/?q=1821&fbclid=IwAR3uO5C68FZV0jypljxKwMaCS7KgWNZZP51CObXrIRMGwhapAKOHfQMQQEI>
- Iefimerida <https://www.iefimerida.gr/stories/elliniki-moda-empneetai-epanastasi-toy-1821>
- <https://www.protothema.gr/greece/article/1108252/25-martiou-oi-emfaniseis-tis-giannas-aggelopoulou-pou-eklepsan-tin-parastasi/>

- Πανεπιστήμιο Αιγαίου,
<https://www.aegean.gr/announcement/%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CF%84%CF%85%CE%B1%CE%BA%CE%AE-%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%B7%CE%B3%CF%85%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%B5%CE%B4%CF%81%CE%AF%CE%B1-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CE%BD-%CE%B5%CE%BF%CF%81%CF%84%CE%B1%CF%83%CE%BC%CF%8C-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B5%CF%80%CE%B5%CF%84%CE%B5%CE%AF%CE%BF%CF%85-%CF%84%CE%B7%CF%82-25%CE%B7%CF%82-%CE%BC%CE%B1%CF%81%CF%84%CE%AF%CE%BF%CF%85-1821>
- Viva, <https://www.viva.gr/tickets/theater/periodeia/the-1821-h-epitheorisi/>
- Monopoli,
<https://www.monopoli.gr/2021/06/14/reviews/kritikh-theatro/482414/synplin-1821-h-epitheorisi-sto-veakeio-theatro-peiraia/>
- Lifo, <https://www.lifo.gr/culture/theatro/1821-i-epitheorisi-kritiki-gia-ti-megali-theatriki-paragogi-toy-kalokairioy>